

Громадська думка про правотворення

/Інформаційно-аналітичний бюлетень на базі оперативних матеріалів/

№ 17 (120) вересень 2016

ЗМІСТ

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

О. Кривецький

Новий бюджет: проблеми та перспективи.....3

І. Беззуб

Реформа середньої освіти в Україні.....7

С. Закірова

Житло для переселенців: корисні уроки з першого досвіду розв'язання проблеми.....16

О. Бусол

Виявлення, розшук та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів: міжнародно-правові аспекти і досвід для України.....22

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА34

КИЇВ 2016

Шановні колеги!

**Прийміть наші щирі
вітання з нагоди
Всеукраїнського дня
бібліотек!**

**У сучасному світі
бібліотека як
інформаційний,
культурний та освітній
заклад робить вагомий
внесок у розвиток
українського
державотворення та
розбудову демократичного
суспільства.**

**Бажаємо творчої наснаги, міцного здоров'я,
натхнення, радості, щастя, добра та нових успіхів у
вашій благородній справі!**

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

О. Кривецький, голов. ред. НЮБ НБУВ

Новий бюджет: проблеми та перспективи

Нещодавно уряд України зареєстрував у парламенті проект (№ 5000) бюджету країни на 2017 р. Президент України П. Порошенко схвалив своєчасне подання Кабміном проекту держбюджету і закликав Верховну Раду прийняти його не пізніше за 9 грудня поточного року. «Такі терміни обумовлено тим, що після прийняття держбюджету треба біля півмісяця для його аналізу, підписання і завершення усіх необхідних процедур», – пояснив глава держави. Таким чином у Верховній Раді є ще час для того, аби обговорити головний фінансовий документ країни і внести свої правки.

Міністр фінансів України О. Данилюк під час подання документа в парламенті зазначив, що державний бюджет на 2017 р. базується на принципах реалістичності, перспективності та прозорості, і сподівається, що його буде прийнято вчасно, а не під «новорічну ялинку».

А за словами Прем'єр-міністра В. Гройсмана, пріоритетними наступного року будуть сфери національної оборони і безпеки, реконструкції та будівництва доріг, децентралізація, проведення політики масштабної енергоефективності, підтримка аграрного сектору й освіти.

Згідно з документом, наступного року економічні показники країни мають зрости: на 3 % – ВВП, соціальні стандарти – на 10,1 %, а зарплату медиків і педагогів буде підвищено на 20–30 %. Проте економісти відзначають: навіть після індексації зарплат і пенсій у 2017 р. рівень доходів українців залишиться нижчий за 2013 р., а ВВП, фактично, зросте всього на 1 %. Сам бюджет, у порівнянні з минулим роком, збільшено на 16,9 % – до 867 млрд грн, а дефіцит наступного року буде на рівні 3 % – 77,5 млрд грн. Варто відзначити, що в бюджеті на 2016 р. дефіцит було закладено у розмірі 3,7 % від ВВП (83,69 млрд грн), а у 2015 р. – 4,1 % від ВВП (75,9 млрд грн). «Як запевняють у Міністерстві фінансів, “діру” у держбюджеті буде залатано за рахунок приватизації або нового кредиту. Однак це, у свою чергу, збільшує боргове навантаження на країну, – застерігає виконавчий директор Міжнародного фонду Блейзера О. Устенко. – Тому, для погашення кредитів уряду доведеться витратити валюту, що у підсумку призведе до подальшої девальвації гривні».

Але старший фінансовий аналітик Інвестиційної академії «Альпарі» В. Іосуб пояснює: дефіцит бюджету в 3 % не має сильно турбувати. По-перше, цей параметр погоджено з МВФ, по-друге, такої ж граничної норми дефіциту бюджету повинні дотримуватися всі країни-учасники євросони відповідно до критеріїв договору про утворення Євросоюзу. «Неформально вважається, що це “припустимий” розмір дефіциту. А спроба зробити за наявних умов бюджет бездефіцитним не дозволила б збільшувати зарплати бюджетникам, і уповільнила б потенційне зростання економіки», – упевнений експерт.

Проект держбюджету України на 2017 р. передбачає виділення 50,7 млрд грн місцевим бюджетам на виплату пільгових компенсацій у сфері ЖКГ. У

тексті документа йдеться, що гроші спрямують на надання житлових субсидій населенню з оплати електроенергії, природного газу, послуг тепло-, водопостачання і водовідведення, квартирної плати (утримання будинків, споруд і прибудинкових територій), вивезення побутового сміття і рідких нечистот. Крім того, ще майже 2,5 млрд грн планується передати місцевій владі для надання субсидій на придбання твердого і рідкого півного побутового палива та зрідженого газу. У Міністерстві соціальної політики прогнозують, що кількість сімей, що потребують отримання субсидій на оплату житлово-комунальних послуг, в Україні в опалювальному сезоні 2016–2017 рр. зросте до 9 млн з 5,5 млн у попередньому.

А ось загальний бюджет на оборону і безпеку України становитиме 129 млрд грн. «Необхідно більш інтенсивно підтримувати і розвивати нашу обороноздатність, акумулювати більше ресурсів, які дадуть нам можливість забезпечити ефективність в оборонній сфері та у сфері безпеки нашої країни, – наголосив В. Гройсман. – Українська армія повинна стати військом, яке буде добре забезпеченим та матиме новітні види озброєнь».

Також у бюджеті передбачено витрати в розмірі 142 млрд грн на автошляхи, з яких один мільярд – від міжнародних фінансових організацій. Крім того, 800 млн бюджетних гривень і 100 млн євро від міжнародних донорів надійде до Фонду енергоефективності.

Згідно з бюджетним документом фінансування освіти збільшиться на 21,2 млрд грн (30 %), а загальний обсяг витрат на стипендії – на 576 млн грн. Водночас передбачено збільшення заробітної плати педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів у середньому більш ніж на 1400 грн. Вчитель вищої категорії у грудні цього року зароблятиме 4813 грн, а в січні 2017 р. уже 5708 грн. Міністр освіти України Л. Гриневич вважає вельми важливим таке рішення: «Цей бюджет реальний. І освіта дійсно є пріоритетною. Та хотілося б, аби фінансування освіти було ще більшим!». Подбали в бюджеті і про сферу охорони здоров'я, фінансування якої зросте на 8,2 млрд грн, а медики наступного року зароблятимуть на 20 % більше.

Обмінний курс національної валюти щодо долара у 2017 р. досягне позначки 27,2–27,7 грн, говорить в проекті бюджету. Фінансові аналітики Інвестиційної академії «Альпарі» вважають, що такий прогноз цілком реалістичний, проте за умови, якщо «в країні будуть й надалі проводитись швидкі і рішучі реформи, які супроводжуватимуться допомогою з боку МВФ, ЄС і США». Інакше долар подорожчає до 30 грн. Проте, на думку експертів, за умов переходу до плаваючого курсу, зрозуміло, що вартість валюти насправді є невизначеною, і не варто подібні прогнози сприймати як деяку «обіцянку» Кабміну і НБУ утримувати курс у цих межах. А загальні виплати за державним боргом, які мають бути здійснені у 2017 р. за рахунок коштів держбюджету, оцінюються на рівні 240,9 млрд грн, з яких 70 % – виплати за внутрішнім боргом і 30 % – за зовнішнім.

Згідно з проектом бюджету, наступного року пенсії і мінімальні зарплати зростуть на 10,1 % , за цього інфляція буде на рівні 8,1. Так, з 1 січня 2017 р. планують збільшити прожитковий мінімум до 1544 грн, який на кінець наступного року становитиме 1700 грн, а мінімальна зарплата зросте до 1762

грн. «Звичайно, цього не вистачає, але це той крок, який ми могли зробити, і він відповідав реаліям нашої економіки, – зазначив міністр соціальної політики А. Рева. – Дуже важливо, щоб ми спиралися на реальне економічне зростання».

Головний аналітик інвестиційної компанії Concorde Capital O. Паращій вважає, що наступного року рівень життя українців дійсно зросте, попри те, що кумулятивний рівень інфляції за останні кілька років випереджає зростання соціальних стандартів. За словами експерта, це зростання соціальних стандартів аргументоване можливостями бюджету, але для того, аби пенсії та зарплати значно зросли, необхідно, аби на рівень 2013 р. повернулася й економіка країни. «Зростання соціальних стандартів на 10,1 % за інфляції на рівні 8,1 % означає хоч і невелике, але реальне зростання добробуту. Чи досить цього зростання? Хотілося б більше, але ця цифра пов'язана з можливостями бюджету і економіки в цілому. Будь-яка популістська спроба пообіцяти суттєве економічне зростання та збільшення грошової маси за допомогою друкарського верстата призведе тільки до прискорення інфляції і в результаті – до падіння реального добробуту населення». – пояснює О. Паращій.

А тим часом член бюджетного комітету ВРУ, депутат фракції БЮТ І. Крулько зазначив, що підписаний Меморандумі з МВФ передбачає підходи, які прямо впливатимуть на формування бюджету. «Ми чекали побачити в основних напрямках бюджетної політики податкову стратегію, якою вона має бути у 2017 р., і за рахунок чого поповнюватиметься бюджет. Замість цього бачимо лише загальні фрази, – говорить нардеп. – Так, у бюджетній резолюції передбачається “удосконалення податкового законодавства шляхом внесення змін до Податкового кодексу”, і ні слова про те, за рахунок яких податків це робитиметься».

За словами ж лідера фракції «Батьківщина» Ю. Тимошенко, у проекті держбюджету влада «упакувала стратегію руйнації держави в обгортку реформ». Вона з обуренням констатувала, що в Україні відбувається спланована політика ліквідації української нації. «Не рахуйте показники у гривнях, тому що гривня роздута, знищена повністю інфляцією та емісією. Сьогодні повністю зруйновано фінансову систему», – вважає Ю. Тимошенко.

З лідеркою «Батьківщини» погоджуються ряд фінансових експертів. Зокрема, економіст Б. Кушнірук вважає, що проект держбюджету-2017 – це не бюджет прориву, а бюджет виживання, який уряд прагне зробити компромісним. «Влада намагається якимсь чином зводити кінці з кінцями, тому 3 % – це максимальний дефіцит, який вони можуть допустити. – зазначає він. – Але за рахунок цього Україна не зможе уладнати усі поточні проблеми, адже вона знаходиться не на тій стадії, коли бюджетним шляхом можна щось спробувати вирішити». За словами економіста, якщо наступного року рівень інфляції буде близько 10 %, то і зростання мінімальних заробітних плат повинно відповідати цьому рівню інфляції.

«Треба спробувати скоротити дефіцит системи державних фінансів, тому економити треба скрізь, де тільки можливо. Але це не означає, що економити треба на прибутках громадян. – вважає кандидат економічних наук Ю. Варкін. – Адже чим менше відповідатиме рівень інфляції зростанню доходів населення, тим більш високою буде соціальна напруга в суспільстві. Тому, як мінімум,

доходи повинні коригуватися з рівнем інфляції. Інакше, соціальна напруга в суспільстві може різко зрости». На думку фахівця, куди більш важливо проводити структурні реформи і намагатися змусити працювати економіку.

І дійсно, Кабмін вже «придумав», на чому можна зекономити. Прем'єр-міністр України В. Гройсман під час обговорення питання фінансування з бюджету науки розділив поняття «наука» і «академія наук». При цьому Прем'єр відмовився фінансувати господарську діяльність Національної академії наук у колишньому обсязі. «Я хочу підтримувати ініціативи не з фінансування НАНУ, а з фінансування української науки. Мені здається, що між цими двома підходами є величезна різниця. Ми хочемо підтримати науку, в неї ми повинні інвестувати і тим забезпечити розвиток нашої країни. А якщо ми фінансуватимемо академію, то це означатиме, що ми фінансуватимемо будівництво, ремонти, реконструкції, красиві кабінети, а це неприйнятно. Такий метод у минулому вже себе показав», – сказав В. Гройсман, реагуючи на зауваження народного депутата О. Мусія стосовно дефіциту засобів, передбачених проектом бюджету-2017 на НАН України. Та, на думку науковців і багатьох політиків, новоспечений бюджет України, який не передбачає фінансування НАН України, консервує і де-факто припиняє дію Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», у якому йдеться: «Рівень розвитку науки і техніки є визначальним чинником прогресу суспільства, підвищення добробуту громадян, їх духовного та інтелектуального зростання. Цим зумовлено необхідність пріоритетної державної підтримки розвитку науки як джерела економічного зростання і невід'ємної складової національної культури та освіти, створення умов для реалізації інтелектуального потенціалу громадян у сфері наукової і науково-технічної діяльності, забезпечення використання досягнень вітчизняної та світової науки і техніки для задоволення соціальних, економічних, культурних та інших потреб».

Мабуть, кошти, що їх заощаджують на Академії наук, буде переформатовано в зарплати прокурорів, які за новим бюджетом зростуть на 70 %. Відтак, місцевий прокурор буде отримувати щонайменше 14 тис. грн на противагу нинішнім шести-семи тисячам. Таким чином, зауважує Генпрокурор України Ю. Луценко, ГПУ планує залучити більше нових працівників. Але це вже зовсім інша історія...

Парламент України, відповідно до ст. 154 Регламенту Верховної Ради, прийняв проект закону про державний бюджет на 2017 р. для подальшої з ним роботи. «Законопроект № 500 про держбюджет розглядатиметься за процедурою трьох читань. – повідомив спікер парламенту А. Парубій. – Народні депутати і комітети підготують свої пропозиції до проекту закону і не пізніше 1 жовтня надішлють їх до профільного комітету». Передбачається, що в першому читанні законопроект про держбюджет-2017 буде розглянуто до 20 жовтня, у третьому – не пізніше 25 листопада.

Але що б там не казали високопосадовці країни, а після обговорення та доопрацювання проекту бюджету на наступний рік на майданчиках парламентських комітетів, на фінальне голосування у Верховній Раді головний кошторис країни може потрапити, все ж таки, під «новорічну ялинку», як це зазвичай «традиційно» відбувалося минулими роками. Ну що ж, побачимо, як то

воно буде цього разу... *(Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60032; finance.obozrevatel.com; www.capital.ua; <https://ua.112.ua>).*

І. Беззуб, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Реформа середньої освіти в Україні

Входження України у європейський і світовий освітній простір вимагає проведення модернізації змісту освіти в контексті її відповідності сучасним потребам. Передусім вагомим значенням набуває середня освіта – центральна ланка в освітній системі будь-якої країни та основа для успішного здобуття освіти наступних рівнів й самоосвіти протягом усього життя.

Розвинуті країни Європи, США, Канада, Японія вже пройшли шлях реформування освіти і тепер успішно застосовують концепції індивідуальних освітніх програм, замість традиційних уроків – усестороннє дослідження тем, набуття навичок критичного та креативного мислення, отримання знань упродовж всього життя в будь-якому місці, у будь-який час, у будь-якій формі.

Україна тільки стає на цей шлях, а реформа середньої освіти – реформа, орієнтована на те, щоб випустити зі школи всебічно розвинену, здатну до критичного мислення цілісну особистість, патріота з активною позицією, інноватора, здатного змінювати навколишній світ та вчитися впродовж життя, – сьогодні на порядку денному.

Ідеологією реформи має стати концепція «Нової української школи», яка була презентована міністром освіти і науки України Л. Гриневич 18 серпня 2016 р. під час педагогічної конференції «Про підсумки розвитку дошкільної, загальної середньої, позашкільної та професійно-технічної освіти у 2015/2016 навчальному році та завдання на 2016/2017 навчальний рік».

Діалог щодо стратегії змін тривав понад три роки. Долучилися всі зацікавлені групи – освітяни, батьки, роботодавці, політичні сили та владні інституції, незалежні експерти та міжнародні організації. В основу концепції покладені: «Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років», підготовлена Стратегічною дорадчою групою «Освіта» в рамках спільного проекту Міжнародного фонду «Відродження» та БФ «Інститут розвитку освіти», а також «Концепція середньої загальноосвітньої школи України» Національної академії педагогічних наук України, «Візія нової української школи», підготовлена спільноту відповідального вчителства EDCamp Ukraine.

Розробники оновленої програми наголошують, що керувалися європейськими рекомендаціями, затвердженими Європарламентом і Радою ЄС щодо ключових компетентностей, необхідних для навчання впродовж життя.

Зокрема, у Рекомендаціях Європарламенту та Ради ЄС визначено вісім основних компетентностей, які мають бути сформовані через освіту, необхідні кожній людині для особистого становлення й розвитку, активного громадянства, соціального включення та зайнятості: спілкування рідною мовою (усне та

письмове); спілкування іноземними мовами; математичні компетентності та базові компетентності з природничих наук та технологій; цифрові компетентності; здатність навчатися; соціальні та громадянські компетентності; ініціативність і підприємницькі навички; загальнокультурна грамотність та здатність до самовираження.

У цих же Рекомендаціях названі навички й вміння, які є важливими для досягнення наведених вище компетентностей: критичне мислення; творчість; ініціативність; вміння розв'язувати проблеми; оцінка ризику; вміння приймати рішення; вміння конструктивно керувати емоціями; вміння співпрацювати в команді.

Аби освіта в Україні була не просто на високому рівні, а й стала цікавою для школярів, необхідно, на думку фахівців, шукати цікаві варіанти, вивчати ефективні напрацювання, зокрема враховувати міжнародний досвід. Тому при розробці Концепції за основу взяли методику професора Кйонсанського національного університету (Південна Корея) Д. Парка під назвою «Філософія для дітей», яка успішно реалізовується вже у 80 країнах світу. Суть методики полягає в тому, щоб навчити дітей вести дискусію, міркувати, знаходити власні аргументи та сприймати аргументи співбесідника. На думку професора, потрібно відходити від традиційного «зубріння» інформації у школах. Натомість потрібно навчити дітей включати логіку та відстоювати свою думку.

Презентуючи концепцію «Нова українська школа», міністр оголосила важливим пріоритетом діяльності МОН оновлення змісту освіти та введення компетентнісного підходу в середній школі.

Компетентності – це динамічна комбінація знань, умінь і цінностей, які визначають здатність особи успішно розв'язувати життєві проблеми, провадити професійну і подальшу навчальну діяльність.

Ідея реформи передбачає введення 12-річної шкільної освіти. Початкова школа – чотири роки, як базовий період, адаптаційний цикл і 3–4 класи, потім – базова середня школа, яка буде називатися гімназією, там п'ять років, де 5–6 класи мають свої особливості, 7–9 – свої, профільна середня школа (три роки) – два цикли.

Міністр зазначила, що реформа почне впроваджуватися у 2018 р., коли діти підуть до першого класу нової школи з новими підручниками і підготовленими викладачами.

У 2016–2018 рр. буде проводитися підготовка реформи, у 2019–2022 рр. – початок роботи базової школи, у 2023–2029 рр. – початок роботи профільної школи і тільки у 2029 р. в Україні з'явиться 12-й клас.

Вже з 2016/2017 навчального року в рамках реформи проведено розвантаження і модернізацію навчальних програм 1–4 класів. Проект оновлення програм початкової школи ґрунтувався на великому онлайн-обговоренні на відкритій платформі EdEra (освітній проект із соціальною місією зробити освіту якісною та доступною), де були виставлені чинні програми, і всі бажаючі, авторизувавшись, залишали там коментарі й пропозиції. Насамперед це пропозиції від вчителів-практиків, методистів, батьків (загалом понад 8 тис. коментарів). До процесу також були залучені наукові консультанти Національної академії педагогічних наук.

Саме на основі цих пропозицій модератори проекту внесли зміни, і оновлені програми були виставлені на повторне публічне обговорення. Перш за все, мова йде про такі принципові зміни: самостійність учителя у визначенні кількості годин, необхідних для вивчення певної теми; зменшення обсягів домашніх завдань; дозвіл для першачків писати олівцями, аби вони могли легко стерти помилки; як і в більшості країн Європи, в 1 класі зовсім не буде оцінювання, а у 2 класі – за рішенням педагогічної ради школи, відтепер, оцінювання – це конфіденційна інформація, яка стосується лише вчителя, дитини та її батьків; деякі заскладні теми перенесені в старші класи; відмінено техніку читання; першокласників не змушуватимуть завчати напам'ять таблиці додавання і віднімання на 10; при вивченні іноземних мов основним буде усне мовлення, вміння вести діалог, а не читання й письмо; на фізкультурі буде більше вправ з оздоровчої гімнастики, релаксації та більше рухливих ігор; за бальною системою в 1–4 класах не оцінюються «Інформатика», «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», інтегрований курс «Мистецтво», «Основи здоров'я», «Фізична культура», «Я у світі» та «Трудове навчання».

Відповідно до презентованої концепції формулу Нової української школи складатимуть вісім базових компонентів:

Новий зміст освіти, заснований на формування компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві.

Педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками.

Умотивований учитель, який має свободу творчості й розвивається професійно.

Орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм.

Наскрізний процес виховання, який формує цінності.

Нова структура школи, яка дає змогу добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя.

Децентралізація та ефективне управління, які нададуть школі реальну автономію.

Справедливий розподіл публічних коштів, який забезпечить рівний доступ усіх дітей до якісної освіти, незалежно від їх місця проживання, матеріального стану родини тощо.

Презентуючи концепцію, Л. Гриневич звернула увагу українських парламентарів на необхідність якнайшвидшого прийняття нового «Закону про освіту» (№ 3491-д від 04.04.2016 р.).

Реформ без інвестицій не буває, тому закон про освіту має бути прийнятий, навіть якщо він потребує додаткових видатків з державного бюджету. Про це йшлося під час зустрічі міністра освіти Л. Гриневич з освітянами Чернівецької області 30 серпня 2016 р. На її думку, суспільне сприйняття Нової української школи буде поштовхом для депутатів не зволікати з прийняттям потрібних освітніх законів.

Затверджена концепція Нової української школи, підтримана всіма зацікавленими сторонами, потрібна для того, щоб сформувати чітке уявлення про мету шкільної реформи, її кінцевий результат та сформувати програму дій. Так, презентована концепція містить як чіткі програмні моменти, так і ціннісні, філософські поняття – орієнтацію виховного процесу в школі на

загальнолюдські цінності.

Нова концепція української середньої освіти викликала жваве обговорення не тільки в експертному середовищі, а й серед вчителів, батьків, випускників педагогічних вузів. Дискусії ведуться на всіх ланках – від початкової школи до старшої.

Як зазначила керівник спільного проекту МОН і EdEra І. Коберник, старі програми початкової школи перевантажені, не відповідали фізичним і психологічним особливостям дітей 6–10 років, у них не виправдано велика кількість домашніх завдань. Теперішні програми оновлені в межах чинного Державного стандарту, тому вимоги до якості освіти збережені і навіть розширені. Оновлені програми дають можливість досягати результатів навчання не шляхом механічного зубріння, а більш цікавими й прийнятними методами для дітей початкової школи. Адже багато дітей втрачали інтерес до навчання ще з перших класів.

Крім того, у зв'язку з навантаженням у дітей погіршилося здоров'я. Це ще одна з причин, чому вирішили розвантажити шкільну програму. Учасники проекту керувалися аналітичними матеріалами МОЗ й Інституту гігієни та медичної екології ім. Марзеєва НАМН України. За даними статистичної звітності МОЗ України, за останні сім років захворюваність дітей віком від 7 до 14 років зросла більш як на 20 %. Дані МОЗ і Інституту показують, що є пряма залежність між погіршенням здоров'я дітей, зниженням їхньої фізичної активності та збільшенням кількості уроків і навантаженням у школах, яке не відповідає ні санітарним нормам, ні здоровому глузду.

Проте не всі вчителі початкових класів, та й батьки згодні з тим, що програму слід розвантажувати, оскільки не можна просто «гратися» впродовж 4-х років. Також у вчителів мистецтва викликала спротив ідея скасовувати уроки музики та малювання. Ці дисципліни відсутні в проекті концепції реформи початкової школи. Вчителі мистецтва в інтегрованому навчанні вбачають загрозу.

А вчитель інформатики та педагог-організатор СЗШ № 50 ім. А. С. Макаренка м. Львова, співзасновник та провідний тренер «Майстерні втілення змін «ЯБКО»», тренер-консультант Українського інституту позитивної психотерапії та менеджменту, засновник львівського клубу тренерів «ТОЩО: тренерська освіта – щирий обмін» П. Бачинський не підтримує ідею відділення молодшої школи від середньої, оскільки перехід до багатьох вчителів це вже стрес, а тут ще й зміна класу, школи.

Неоднозначно в суспільстві сприймається також ідея «дванадцятирічки». На сьогодні всі країни пострадянського простору, окрім України, Росії та Білорусі, перейшли на 12-річну систему.

На думку експертів, сама дискусія про перехід чи ні на нову систему освіти неправильна. За словами заступника міністра освіти П. Хобзея, дискусію потрібно вести не про терміни навчання в школі, а про цінності, зміст, підходи в викладанні, коли дітям буде цікаво вчитися, а тривалість навчання 12 років потрібно прийняти як аксіому.

Головний експерт групи «Освіта» Реанімаційного пакета реформ В. Бахрушин зазначив, що в усьому світі спостерігається довгострокова

тенденція збільшення періоду навчання і віку, коли людина вперше виходить на ринок праці. Так, в українських випускників, які бажають навчатися у європейських університетах, виникають проблеми вступу відразу після школи, тому що їм немає 18 років, і вони не прослухали певну кількість годин з різних предметів.

Нині українські атестати у європейських вишах не визнаються, адже європейські школярі навчаються, як правило, довше – приміром, у Німеччині атестат зрілості отримують після 12 років навчання. Найважливіше, на думку лектора Німецької служби академічних обмінів (DAAD) А. Ланге, що учні закінчуватимуть школу дорослішими, ніж нині, краще знатимуть, чого хочуть, і прийматимуть свідоміше рішення, що вивчати далі.

Але не всі українці підтримують цю ідею. Так, за результатами опитування Фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» влітку 2015 р., 70 % батьків і 68 % педагогів висловилися проти 12-річної системи освіти в школах. Батьки, чії діти вчаться в столичних школах, у більшості своїй підтримують реформу, проти переходу на нову систему освіти виступають, в основному, батьки і вчителі в райцентрах і селах, де якість освіти «кульгає».

Що думають про нову українську школу нинішні й майбутні вчителі, учні шкіл та їхні батьки можна дізнатися, зокрема, завдяки опитуванню в рамках медіаосвітнього проекту столиці. Проект реалізували Департамент освіти і науки, молоді та спорту КМДА й Київський університет ім. Бориса Грінченка. До розробки цього медіапродукту долучилися учасники навчально-виховного процесу, зокрема НВК № 141 «Освітні ресурси та технологічний тренінг» Дніпровського району, ЗНЗ № 78 Печерського району, Центр дитячої та юнацької творчості Солом'янського району, Навчально-виховний комплекс допрофесійної підготовки та технічної творчості.

Результати опитування, підготовлені у вигляді відеороликів, транслювалися, зокрема, перед початком роботи Великої педагогічної ради «Стратегічні вектори модернізації системи освіти у 2016–2017 навчальному році» для працівників освіти Києва та Київської області, що відбулася наприкінці серпня в Київському університеті ім. Бориса Грінченка.

Коментуючи презентовану широкому загалу концепцію «Нової української школи», депутат Львівської міськради («Самопоміч»), викладач кафедри психології Українського католицького університету М. Коляда називає «7 причин пишатиь «Новою Українською Школою»: наявність документа та його якість; «триєдиний» погляд на учня (Особистість, Громадянин та Фахівець); компетентнісний підхід і робота з «життєвою траєкторією» учня; автономність та відповідальність усіх учасників: громада-школа-вчитель-учень; залучення батьків до освітніх процесів; ітеративний підхід до здобуття освіти; можливість навчання в різновікових предметних або міжпредметних групах. У такій школі, на його думку, вчитись та працювати буде приємно, почесно та перспективно.

А директор соціальних програм Центру Разумкова Л. Шангіна прогнозує сумний результат реформи. Вона переконана, що в майбутньому ми матимемо погано освічених дорослих людей, які поповнять армію якщо не безробітних, то дешевої робочої сили.

Експерт звертає увагу передусім на відсутність інфраструктури для

шкільної освіти, починаючи від достатньої кількості місць у дитсадках і завершуючи обладнанням середніх шкіл. На її думку, це не тільки лабораторії, комп'ютери, швидкісний Інтернет, обладнані кабінети фізики, хімії, біології і всіх інших природничих наук, а й наявність якісних підручників, яких нині обмаль – не фізично, а за змістом, а також якісно підготовлених вчителів. Тому, переконана експерт, реформу шкільної освіти потрібно починати з покращення якості освіти майбутніх учителів, потім забезпечити їм гідну зарплату, а вже після того реформувати шкільне навчання.

Саме тому, виступаючи на Форумі Асоціації ректорів педагогічних університетів, міністр освіти і науки Л. Гриневич наголосила, що студенти, які навчатимуться на педагогічних спеціальностях впродовж наступних років, мають розуміти, якою буде Нова українська школа, у своїх навчальних програмах вони повинні мати компетентнісні методики викладання, розвивати ключові навички, що будуть їм потрібні в майбутньому. На її думку, у вищих навчальних закладів є усі можливості, щоб вже зараз адаптувати навчальні програми до нових викликів часу та фахово підготувати педагогів до викладання у Новій українській школі.

У Міносвіти також впевнені, що для успішної реалізації реформи необхідна фінансова мотивація вчителів. Але, щоб підняти зарплату вчителям, спочатку потрібно оптимізувати кількість шкіл. Після оптимізації, за словами чиновників, у керівництва шкіл з'явиться більше грошей і директори самостійно зможуть встановлювати надбавки і премії вчителям – новий проект закону про освіту це дозволяє.

За словами Л. Гриневич, реформа передбачає ще одну фінансову мотивацію вчителів – зовнішню добровільну сертифікацію, за результатами якої вони будуть отримувати надбавку. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників може відбуватися у формі проходження освітньої програми, стажування, участі в сертифікаційних програмах, тренінгах, майстер-класах. Педагогічний працівник, який пройшов сертифікацію, отримуватиме щомісячну доплату в розмірі 20 % посадового окладу протягом терміну дії сертифіката.

Але ідея сертифікації вчителів не знайшла повної підтримки. Поки що зійшлися на компромісі – традиційну атестацію залишать, а сертифікація буде добровільною і даватиме можливість отримати підвищення зарплати.

Загалом, результати дослідження, проведеного за допомогою системи Semantrum (медіа-аналіз ТВ, радіо, друкованих видань, інтернет-ЗМІ, соцмереж), свідчать про позитивну оцінку концепції нової української школи в медіа та соцмережах. Зокрема, 66 % публікацій щодо концепції мають позитивну тональність, 24 % – нейтральну і 10 % – негативну (серпень 2016 р., 10 тис. джерел інформації).

Важливо й те, що позитивну оцінку реформі дають не лише у ЗМІ, а й в соцмережах, що свідчить про підтримку змін не лише в медіа, а й громадськістю. Також аналіз показує, що високу оцінку в ЗМІ та соцмережах отримало оновлення програм для початкової школи, оновлення та затвердження орієнтовних вимог до оцінювання навчальних досягнень учнів 1–4 класів, а також методичних рекомендацій до оновлених програм початкової школи.

Для об'єктивного оцінювання застосування школярами отриманих знань у

липні 2016 р. Україна підписала договір про приєднання до Програми міжнародного оцінювання учнів (PISA). PISA є унікальним проектом, оскільки дає можливість оцінити не пов'язані безпосередньо зі шкільними програмами компетенції учнів із читання, математики та природничих дисциплін. Це тестування призначене для оцінювання того, наскільки учень може застосувати свої знання в реальних життєвих ситуаціях і готовий до повноцінної участі в житті суспільства.

Міжнародні порівняльні дослідження стали невід'ємною частиною системи оцінювання якості освіти в багатьох країнах світу. Вони дають змогу об'єктивно оцінити стан освіти в державі, сформулювати пріоритетні напрями і визначити фактори вдосконалення галузі.

Дослідження проводиться раз на три роки, Україна долучиться до більш як 80 країн, що візьмуть участь у PISA-2018.

Для України дуже важлива участь у PISA, щоб побачити своє місце серед багатьох країн світу, об'єктивно оцінити якість української освіти, пояснює міністр освіти.

Намагаючись дати відповіді на питання, якою має бути хороша середня освіти, чому повинні навчитися школярі, кожна країна розробляє свою власну шкільну освіту. Разом з тим, продумуючи концепцію реформ, україноцентам важливо орієнтуватися на успішні, вже реалізовані моделі. Успіх забезпечується умінням використовувати найефективніші інновації зі світового досвіду. До прикладу – сучасна польська інноваційна освітня система.

Рівень освіти в Польщі один з найкращих в порівнянні з країнами постсоціалістичного табору. Після вступу до Європейського Союзу Польща адаптувала свою систему освіти до європейських стандартів та приєдналася до Міжнародних норм класифікації освіти (ICSED). Польська шкільна освіта вважається однією з найкращих у Східній Європі.

Так, Польща на останніх зрізах PISA вже після першого чотирирічного етапу реформ посіла третє місце після Фінляндії та Сінгапуру за рівнем наукової грамотності 15-річних школярів, випереджаючи англійців та американців. Саме тому польський досвід реформування шкільної освіти найближчим часом буде затребуваним в Україні.

У Польщі реформа освіти проходила не окремо і не відірвано від інших. На момент її старту вже завершувався процес створення нових адміністративних одиниць – гмін, повітів та воєводств, і зміни в системі освіти були одним з елементів перетворення держави (гміна, умовно кажучи, в українській системі це «громада», повіт – «район», воєводство – «область»).

Нині за початкову освіту (1–6 клас) і гімназійну (6–9 клас) відповідає саме гміна, а от за останні три роки навчання у рамках середньої освіти, професійні та спеціальні школи – несе відповідальність повіт.

У Польщі нема обов'язкових підручників, як і нема обов'язкових програм навчання. Чи це будуть підручники, чи посібники – не важливо. Вчителі в Польщі мають свободу вибору підручників, за якими навчають дітей, можуть працювати з авторськими програмами. Держава вимагає лише, аби діти володіли компетентностями, прописаними в Podstawa programowa. Яким чином це буде зроблено – це вже автономія вчителя і його свобода творити і навчати.

Для вчителів встановлюється мінімальна заробітна плата, гарантована «Картою вчителів» (Karta Nauczyciela). Згідно з нею, найменша платня вчителю з найнижчою категорією – 2 тис. 717 злотих, це приблизно 16 тис. 302 грн. Залежно від стажу вчителя ця зарплата може зрости до 30 тис. грн. І це – лише кошти, які передбачені державою як гарантована оплата праці вчителів. Крім неї, є ще доплати, які здійснюють гміни. Залежно від того, наскільки гміна є багатою і щедрою стосовно вчителів, сума доплат у вигляді премій може бути різною.

Згідно з законодавством, 1 % від суми зарплати вчителя в школі витрачається на підвищення кваліфікації вчителя. При цьому учителі мають право обирати, де саме проходити підвищення кваліфікації. Утім, нині великий прошарок вчителів – більше половини – мають якраз найвищі категорії, а відтак фінансової мотивації удосконалюватись у них мало.

«Карта вчителя» також передбачає, що у вчителя має бути навантаження – 18 годин на тиждень. Утім, у деяких випадках ці навантаження можуть бути більшими, за умови, що вчителі на них погоджуються (24–26 години).

Гроші на освіту у Польщі, що надходять у гміни, складаються з декількох джерел: освітня субвенція, цільові дотації органам місцевого самоврядування, власні прибутки гмін, а також через фонди ЄС.

Коли школи передали в управління гмінам, останні взяли за оптимізацію всієї мережі шкіл на своїй території, адже тепер вони самі їх утримують.

Якщо приймалось рішення про закриття, гміна мусіла забезпечити дітей безкоштовним транспортом, який би привозив і відвозив дітей до іншої найближчої школи. Однак, коли постало питання закриття малих шкіл, за законом такими у Польщі вважаються школи, де навчається менше 70 учнів, частина батьків виступила категорично проти. Зрештою, у деяких селах такі школи були єдиним публічним місцем, куди можна було прийти – це була така собі культурна і спортивна точка.

Відтак було прийнято рішення про передачу школи в користування об'єднанню мешканців. З 2009 р. польське законодавство передбачило пряму норму, за якою ці школи могли передаватись в управління таких товариств без попередньої ліквідації і створення заново.

У таких школах, як правило, у вчителів нижчі зарплати (вони працюють вже не за «Картою вчителя», а за нормами Трудового кодексу), а частина роботи виконується взагалі на волонтерських засадах. Батьки самі прибирають у класах, уважно стежать за комунальними послугами.

З огляду на те, що пряме перенесення досвіду – не ефективне, зростає цінність пошуку власних рішень у безпосередній партнерській взаємодії на різних рівнях професійних спільнот України та Польщі. Київ зацікавлений як консультативною допомогою Варшави щодо запровадження новітніх методів навчання, так і реалізацією спільних проектів в освітній сфері. Польща має доступ до програм, до яких Україна доступу не має, оскільки не є членом ЄС.

Зокрема, триває спільна робота в дуже важливому для України польсько-українському проекті «Нова українська школа» з розробки нових стандартів. Про це заявила міністр освіти України Л. Гриневич під час відкриття українсько-польського експертного семінару «Нова Українська Школа» 23

червня 2016 р. у Варшаві.

Цей проект має на меті налагодження системної партнерської співпраці для підтримки сталого адміністративно-територіального розвитку України та прийняття рішень, спрямованих на покращення якості освіти. Рішення в рамках Проекту будуть охоплювати впровадження змін у зміст української освіти, а саме створення нової концепції держстандарту, надання системного доступу до об'єктивної інформації про освітню реформу та розвиток потенціалу в галузі управління освітою та організації громадянського суспільства.

Координаторами проекту «Нова українська школа» є Центр розвитку освіти Республіки Польща та Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. Проект фінансовано в рамках Програми співпраці у сфері розвитку «Польська допомога» Міністерства закордонних справ Республіки Польща.

У рамках проекту 3–10 вересня 2016 р. у Навчальному центрі розвитку освіти у м. Сулеювек (Республіка Польща) відбувся навчальний семінар авторів держстандарту.

Як наголосила міністр, у співпраці з поляками для нас важливо власне скористатися їхнім величезним досвідом напрацювання нових стандартів шкільної освіти, які потрібно імплементувати якнайскоріше.

Польські колеги діляться своїми досягненнями й помилками, які вони зробили на шляху трансформації школи. Польща сьогодні справжній і дуже відкритий партнер України. Тому, потрібно не тільки продовжувати співпрацю, але й розвивати її.

Але зміст освіти надзвичайно специфічний для кожної країни. Тому, не можна просто взяти як зразок польський, фінський чи будь-який інший зміст, потрібно випрацювати свій.

Сьогоднішня реальність вимагає від людини неперервного вдосконалення і навчання, тому ці навички та вміння треба виробляти вже під час шкільного навчання.

Пріоритетом нової школи має стати пропаганда навчання протягом усього життя та усвідомлення, що навчання не закінчується за шкільними стінами, а триває і в дорослому житті (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: офіційний веб-портал Верховної Ради України (<http://www.rada.gov.ua>); веб-портал Урядовий портал (<http://www.kmu.gov.ua>); сайт Міністерства освіти і науки України (<http://mon.gov.ua>); газета Сьогодні (<http://ukr.segodnya.ua>); телеканал новини «24» (<http://24tv.ua>); сайт Deutsche Welle (<http://www.dw.com/uk/>); сайт українсько-польського проекту «Нова українська школа» (<http://nus.org.ua/>); сайт Центру інноваційної освіти «Про.Світ» (<http://www.prosvitcenter.org/uk/>); сайт ГО «Рада батьків міста Києва» (www.radabatkiv.kiev.ua); інформаційно-аналітичний ресурс ZAXID.NET (<http://zaxid.net/>); національне інформаційне агентство УКРІНФОРМ (<http://www.ukrinform.ua/>); сайт «Українська правда. Життя» (<http://life.pravda.com.ua/>); сайт Osvita.ua (<http://osvita.ua/>).*

Житло для переселенців: корисні уроки з першого досвіду розв'язання проблеми

22 вересня 2016 р. у Всеукраїнському прес-центрі Українського національного інформаційного агентства «Укрінформ» у м. Києві відбулася прес-конференція на тему: «Чи реально переселенцям мати власне житло?» Організатором заходу виступила громадська організація «Донецький прес-клуб», яка є членом Коаліції патріотичних сил Донбасу.

Від імені організаторів на початку заходу до присутніх звернулася Т. Строй, журналіст, голова Правління Донецької обласної громадської організації «Донецький прес-клуб». Вона зазначила, що вже пішов третій рік з того моменту, як переселенці з Донбасу вимушено покинули власні домівки. За її словами, настав час переглянути питання тимчасовості в їхньому статусі. «Ми вже якось вирішили питання своєї зайнятості, прилаштували дітей у дитячі садочки, школи та вузи. Але на порядку денному залишається головне питання – де жити?» Ця проблема, попри заяви про розуміння її важливості з боку державних високопосадовців, до сьогодні не лише не вирішується, але навіть не існує окремої програми, яка б сприяла її розв'язанню. Тож метою заходу організатори вважають ознайомлення громадськості з певним досвідом, який мають окремі організації та ініціативні групи переселенців, які самотужки намагаються знайти вирішення цього вкрай болючого питання. Ініціатори прес-конференції сподіваються, що надана інформація буде корисною для тисяч ВПО по всій країні, і що історії учасників заходу надихнуть інших на дії (створення кооперативів, ініціювання місцевих соціальних програм по будівництву чи відновленню старого житла тощо).

Для участі в прес-конференції були запрошені: Г. Тука, заступник міністра Міністерства з питань ГОТ та ВПО; О. Маленкова, експерт з нерухомості, консультант комітету ВРУ з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення (напрямок деокупація, ВПО); В. Шашков, член правління кооперативу «Мальовничий»; К. Блажевич, голова правління ГО «Закарпаття – Донбас» (Донецьк – Ужгород); А. Родіонов, координатор економічних програм громадського об'єднання «Українсько-німецький форум» (Донецьк – Берлін – Київ); Д. Кухарев, директор ТОВ «Дімбетон» (Донецьк – Київ); Н. Нещаденко, лідер «Громадського руху переселенців Донбасу» (Донецьк – Львів – Одеса).

Експерт із нерухомості, консультант Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення О. Маленкова, аналізуючи загальну ситуацію з розв'язання житлової проблеми переселенців, наголосила, що на сьогодні, крім деяких ініціативних громадських організацій чи окремих громадян, проблемами переселенців у галузі забезпечення житлом не займається ніхто. Вона зазначила: «Ряд ініціатив був з боку різних громадських організацій, але жодна програма не реалізована не тому, що в нас не вистачило сил чи ресурсів, а тому, що виявився такий великий пласт проблем, який підлягає детальній статистиці». За її словами, насамперед, необхідно чітко зрозуміти, що внутрішньо переміщені особи – це різні за

особистим і соціальним статусом громадяни України, і тому вирішувати питання їхнього житлового забезпечення необхідно індивідуально. Експерт зауважила, що серед переселенців існує декілька категорій. Перша – це найбільш соціально незахищена група (інваліди, люди похилого віку, сироти), біженці, яких ще влітку 2014 р. централізовано вивезли з-під обстрілів на Донбасі та розселили по гуртожитках, базах відпочинку та санаторіях. Ця група ВПО взагалі не може самостійно вирішити житлове питання і тому повністю покладається на державу.

Друга категорія – це працівники бюджетних установ Донбасу, які виїхали разом зі своїми організаціями на контрольовану територію. У цієї категорії громадян практично відсутні були власні заощадження, частина з них найшли роботу, інші – ні, тож стикнувшись із соціальними та фінансовими негараздами, частина з них вимушена була повернутися назад. Важливим аспектом цієї проблеми, на думку О. Маленкової, є те, що ці люди виїжджали з Донбасу не від обстрілів, а за власними переконаннями, не прийнявши того, що відбулося в Донецьку та Луганську. І при наявності певного соціального житла для ВПО або істотної фінансової підтримки (не 884 грн – на непрацездатного і 442 грн – на працюючого) ця категорія наших громадян не була б змушена повернутися на непідконтрольну територію.

Третя категорія – це представники малого та середнього бізнесу, самозайняті люди, які мають певний дохід і готові купувати собі житло. Але, можуть це зробити не водночас і одразу, а у розстрочку, на умовах пільгового кредитування або якихось спеціальних житлових програм для переселенців. На жаль, за словами О. Маленкової, «сьогодні ми маємо політику виштовхування людей назад, “за поребрик”». Четверта та п’ята категорії – це величезна група мешканців окупованих територій Донбасу, які сьогодні з різних об’єктивних і суб’єктивних причин не можуть покинути власні домівки, але «однозначно ментально наші». Їхня кількість, за словами експерта, дорівнює 40 %, і їх не можна покинути там і забути. Це також категорії людей, які б виїхали при певних умовах, створених Україною.

Експерт зазначила, що ряд іноземних інвесторів готові фінансувати соціальні проекти будівництва житла для переселенців, але не під приватні, а лише під державні гарантії. «Починаючи з грудня 2014 р. ми включилися у процес спілкування з іноземними інвесторами, провели переговори з німецьким, австрійськими та американськими фондами. Усі готові допомагати, але всі хочуть гарантій держави. Напряму ніхто ніяким фондам і громадським організаціям гроші давати не хоче», – наголосила О. Маленкова.

Наразі експерт зауважила, що західні інвестори взагалі не зовсім розуміють українську проблему вимушених переселенців. «Для них, це певний прецедент, оскільки вони не розуміють, чому переселенцям необхідно будувати житло. З точки зору західних інвесторів важливо побудувати тимчасові модульні будиночки, наметові містечка, надати гаряче харчування та створити можливість доступу до медичного обслуговування», – підкреслила О. Маленкова.

На цю ж проблему звернув увагу і заступник міністра Міністерства з питань ТОТ та ВПО Г. Тука. Він зазначив, що міжнародні донори звикли

допомагати біженцям, а не переселенцям. «У світі існує дві категорії постраждалих людей – це біженці та внутрішні переселенці. По всьому світу увага приділяється на 99 % саме біженцям. Ми маємо іншу категорію наших громадян, які називаються вимушено переміщені особи. Коли ми починаємо розмову з будь-якими світовими організаціями та міжнародними фондами, поки що ми не відчуваємо розуміння того, що ця проблема вимушених переселенців може розтягнутися на доволі довгий час. Здебільшого наші міжнародні партнери кажуть, навіщо витратити гроші на будівництво житла, якщо у короткостроковій перспективі люди повернуться назад», – наголосив заступник міністра. Тим не менш, певні зрушення все ж таки відбуваються. Г. Тука зазначив, що посольство Швейцарії ініціювало розробку у рамках ОБСЄ загальноєвропейського законодавства щодо внутрішньо переміщених осіб. «Звісно, там така сама бюрократія, як і в нас. Я не плакаю жодних надій, що це буде прийнято протягом трьох-чотирьох місяців, але хоч якось процес почав стартувати», – додав він.

Про масштабність цієї проблеми, за словами Г. Туки, говорить такий факт: «Нам, Україні, треба побудувати, наприклад, Кривий Ріг». Високопосадовець наголошує, що лише котеджним будівництвом Україна не зможе вирішити житлові проблеми переселенців. «Ідей маса, технологій маса – усе лише впирається у фінансування», – зауважив він. За словами Г. Туки, сьогодні в Україні існує два можливі напрями вирішення питання: шукати партнерів, які погодяться взяти на себе погашення відсотків по кредитах, тобто надавати людям безвідсоткові кредити або шукати донорів, які згодні фінансувати будівництво. Якщо по першому шляху є певні зрушення, то по другому зараз ситуація на межі глухого куту, – акцентував заступник міністра.

Натомість Г. Тука звернув увагу на іншу проблему, яку не обговорюють у суспільстві. Спираючись на власний досвід намагання вирішити житлову проблему переселенців під час роботи головою Луганської обласної військово-цивільної адміністрації, Г. Тука зазначив, що 25 % соціального житла треба віддавати позачерговикам, а 75 % – переселенцям. Він вважає, що інакше, якщо почати будувати житло виключно для переселенців, то це спричинить соціальний вибух у тих громадах, які приймають переселенців. «Якщо ми розраховуємо, що реальна кількість вимушених переселенців на сьогодні за показниками міжнародних організацій становить приблизно 800 тис., то цю кількість абсолютно спокійно можна помножити на три, аби уявити, яку кількість житла нам треба побудувати, аби це не викликало якогось соціального протистояння і бунту у приймаючих громадах», – наголосив заступник міністра.

Що стосується пільгового кредитування житла для переселенців, то, за словами Г. Туки, зараз ведуться переговори з німецькими партнерами. «І я сподіваюся, що найближчим часом ми цю програму почнемо, коли наші західні партнери почнуть фінансувати саму сплату відсотків по кредитах», – зазначив високопосадовець.

Саме на необхідність фінансової підтримки з боку держави, іноземних чи українських інвесторів наголошували активісти громадських організацій переселенців, представники яких на прес-конференції розповідали про власний досвід і спроби вирішити житлове питання. На жаль, поки жодна з громадських

організацій не може похвалитися повним розв'язанням проблеми та забезпеченням своїх членів власним житлом. Натомість є певні успіхи і перші повчальні уроки, які мають стати цінним досвідом для всіх внутрішньо переміщених осіб. Головний висновок – самотужки вирішити проблему неможливо (звісно, якщо не брати до уваги купівлю квартири чи будинку), тож перший крок до вирішення житлового питання переселенців – створення громадської організації, спілки чи кооперативу. А вже потім усе інше...

Про перші результати багатомісячної копіткої праці з розв'язання житлової проблеми розповів на прес-конференції голова правління ГО «Закарпаття – Донбас» К. Блажевич. За словами активіста, в Ужгороді вільної землі немає, але на балансі міста є закриті котельні. «Ужгород є одним із міст, які відмовились від централізованого опалення. Котельні руйнуються і падають, у цьому ми побачили можливість побудувати замість них житловий будинок для переселенців», – повідомив К. Блажевич. Громадське об'єднання переселенців «Закарпаття – Донбас» на умовах позики вибороло напівзруйновану котельню, замість якої планують збудувати п'ятиповерховий житловий будинок з сонячними панелями на 38 квартир для переселенців. Громада продовжує наполегливо працювати на цьому шляху, збирати дозволи на перепрофілювання об'єкту, готувати документи для отримання земельної ділянки тощо, тобто долає бюрократичні та юридичні перепони. Утім, переселенці не мають фінансової можливості самостійно вести будівництво, а відтак великі надії покладають на державну чи інвесторську програму пільгового кредитування ВПО.

Інший шлях розв'язання житлової проблеми обрали група переселенців з Донецька та Луганська, які приїхали на Львівщину. Тридцять сім переселенців, які остаточно вирішили, що вже не будуть повертатися на Схід України, створили об'єднання «Громадський рух переселенців Донбасу». Лідер організації Н. Нещаденко розповіла присутнім, що спочатку переселенці сподівались на державну допомогу щодо помешкань і ходили кабінетами чиновників, а потім зрозуміли, що розраховувати варто лише на себе. Активісти об'їхали 12 прилеглих до Львова селищ, зустрічалися з громадами, сільськими головами та просили землю під компактну забудову. Підтримку та розуміння переселенці знайшли лише у с. Вороців Яворівського району з боку голови сільради І. Перун. Спочатку переселенцям виділили вісім ділянок землі на заболоченій місцевості. Сільрада попросила провести дорогу в селі. «Ми залучили свого будівельника, використовували свою техніку та власним коштом побудували 700 м дороги (12 м шириною та 2 м висотою). З часом стало зрозуміло, що осушити заболочену місцевість для будівництва переселенців не зможуть, тож після подальших перемовин з сільською громадою, активісти отримали 22 ділянки землі вже у сухому місті. Ми дуже вдячні, що нам пішли назустріч, утім у сільради з'явилися нові прохання до переселенців», – розповідає лідер переселенців. Тепер, за словами Н. Нещаденко, просять провести ще одну дорогу, очистити місцеву річку. Але це ж великі кошти, яких у переселенців просто немає, – наголошує керівниця. «Ми робимо все, що у наших можливостях. Враховуючи те, що членами об'єднання переселенців є професійні юристи, бізнесмени, будівельники, землеупорядник, фахівці з

нерухомості, нам вдалося отримати грант у 50 тис. грн на очищення річки. Із власних доходів сплатили штраф за незаконну вирубку місцевими мешканцями дерев біля річки. Для селян наша громада закупила спортивні тренажери, на новорічні свята вітала гарними подарунками місцевих дітлахів. Зараз гостро постало питання щодо початку будівництва. Інфраструктуру: світло, воду, газ ми провели, документацію також затвердили, а коштів на саме будівництво поки немає», – заявила лідер організації «Громадський рух переселенців Донбасу». Вона з великою зацікавленістю знайомилася з представленими на прес-конференції можливостями технологій еко-будівництва з солом'яно-дерев'яними каркасними будинками та бетонно-блокових будинків-трансформерів.

Ще одна група переселенців з Донбасу об'єдналася в кооператив «Мальовничий» і самотужки намагається розв'язати житлову проблему. Про їхній непростий шлях розповів член правління кооперативу В. Шашков. За його словами, переселенці вирішили не чекати виділення землі, а викупили у старого садового кооперативу у с. Мила Києво-Святошинського району Київської області (27 км від столиці) загальну ділянку землі. Залежно від фінансового внеску переселенці розподілили загальну ділянку на окремі приватні ділянки різного розміру (від 3,5 до 10 соток землі). Представники кооперативу півроку тому звернулися до Українсько-німецького форуму з проханням допомогти звести еко-поселення.

Організатори заходу надали можливість усім бажаючим подивитися на зведення еко-будинків завдяки екскурсії до цеху з виробництва солом'яно-дерев'яних блоків і безпосередньо до перших будинків. Координатор економічних програм громадського об'єднання «Українсько-німецький форум» А. Родіонов переконаний, що житло для переселенців – це реальність, навіть в умовах соціально-економічної кризи. «Криза не відмінняє бажання жити в нормальних людських умовах», – наголосив представник фонду. А. Родінов координує у фонді програми енергоефективності, тож саме завдяки його наполегливості в Києво-Святошинському районі було облаштовано базу для виробництва солом'яно-дерев'яних блоків. За словами А. Родіонова, звести такий будинок з «гіпоалергенних» блоків пресованої соломи із дерев'яним каркасом можна за два-три тижні. Запланована вартість таких будинків буде значно меншою, аніж інші варіанти – близько 150 дол./кв. м. До того ж ще одним, не менш важливим плюсом такого будинку є його висока енергоефективність, адже вони споживають утричі менше енергії, ніж звичайні. Керівник проекту зазначає, що такі будинки із соломи широко представлені в Західній Європі, і навіть у горах при температурі до -18°C їх взагалі не опалюють. А. Родіонов наголошує, що його мета як керівника цього проекту – не організація бізнес-проекту, а демонстрація можливостей для активних і підприємливих переселенців самостійного розв'язання житлової проблеми.

У с. Мила Києво-Святошинського району члени кооперативу «Мальовничий» планують побудувати 65 будинків, перші з них уже збудовано за каркасно-солом'яною технологією, інші чекають своєї черги. Будинки можуть бути збудовані або на металевих палях, або високому бетонному фундаменті. Найбільшою загрозою для соломи виступає волога, тож стіни треба ретельно

захищати від вологої землі. Для звуко- та теплоізоляції використовують відходи від обробки льону.

Власники двоповерхового солом'яного еко-будинку – подружжя переселенців з Донецька – Дмитро та Наталія – охоче відповіли на запитання журналістів. Поруч з їхнім будинком розташований одноповерховий будинок, який буде мати Наталії. Родина залишила трикімнатну квартиру у Донецьку, і сьогодні мріє про власний будинок на новому місті. Ці еко-будинки покривають черепицею, будівництво коробок домів практично завершено. Але про переїзд до нових будинків поки мова не йде, оскільки відсутня інфраструктура. Будівельні роботи проводяться за допомогою трьох електрогенераторів (що неодноразово вже ремонтувалися), які переселенцям надали як гуманітарну допомогу представники ООН. Дмитро і Наталія звертаються до районних та обласних енергетичних компаній з проханням про якомога скоріше підключення світла до їхнього будинку. Самостійно вирішити цю проблему подружжя не має змоги. Відсутність електропостачання перешкоджає збільшенню темпів будівництва не тільки цих, а й інших будинків членів кооперативу. Громада «Мальовничого» сьогодні намагається вирішувати й інші інфраструктурні питання забезпечення життєдіяльності еко-поселення. Утім, без допомоги держави, міжнародних організацій та інвесторів розв'язання всіх проблем житлового забезпечення переселенців розтягнеться на тривалий час.

Ще один з можливих варіантів розв'язання житлової проблеми переселенців презентував на прес-конференції директор ТОВ «Дімбетон» Д. Кухарев. Компанія проводить доступне за ціною проектування та монтаж житла із залізо-бетонних будинокомплектів Small Home. Такі будинки, за словами Д. Кухарева, популярні в Італії, скандинавських країнах, Прибалтиці, зводяться без фундаменту, просто на землі. Автор проекту стверджує, що будинки можна зібрати за один-три дні та за бажанням перевезти в інше місце. Виробництво таких будинків з листопада планується організувати під Вишгородом. Будинки складаються із «сендвіч»-панелей: бетон – пінополістирол (утеплювач) – бетон. Д. Кухарев наголошує, що можна сконструювати будинок будь-якого розміру, додаючи до базового варіанту нові кімнати. За проектом створено два типи будинків: 15 кв. м (може бути збільшений до 37 кв. м) і 45 кв. м (може бути збільшений до 158 кв. м). За словами директора, компанія проводить презентаційні покази у неділю, запрошуючи всіх охочих побачити виробництво та отримати відповіді на всі запитання щодо будівництва будинків.

Таким чином, аналіз побаченого та почутого на прес-конференції та прес-турі дає можливість зробити деякі висновки. Одразу зазначимо, що проблема забезпечення житлом ВПО, яка обговорювалася, не торкнулася найбільш незахищених верст переселенців. Мова йшла лише про той досвід, який накопичили за два з половиною роки самі переселенці і який може бути корисним усім громадянам нашої держави, насамперед іншим переселенцям. Є певне розуміння проблеми з боку державних інституцій, що підтвердили заступник міністра Г. Тука та консультант Комітету ВРУ з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення О. Маленкова, утім, від розуміння до підтримки справа поки що не дійшла. Є ініціативи й намагання

самих переселенців самотужки братися до розв'язання житлової проблеми. Є проекти та програми вітчизняного та іноземного бізнесу, які дають змогу навіть у кризовому стані української економіки налагодити будівництво доступного житла для переселенців. Але все це, на жаль, поки не скоординовано й розрізнено, а відтак результатів практично немає. Тому такі заходи дуже важливі для того, щоб і влада, і переселенці, і громадськість побачили, що є способи вирішення вкрай складного житлового питання, і почали діяти разом. Натомість, варто ще раз підкреслити, що забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб – це проблема, до якої обов'язково треба залучати міжнародні організації, закордонних і вітчизняних інвесторів, бо ані у держави, а тим більше у переселенців, на сьогодні немає коштів для фінансування будівництва житла.

О. Бусол, д-р юрид. наук, ст. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Виявлення, розшук та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів: міжнародно-правові аспекти і досвід для України

За підсумками саміту «великої двадцятки» (G20) у китайському Ханчжоу 4–5 вересня 2016 р. глави країн-учасниць ухвалили комюніке, згідно з яким учасники саміту домовилися, серед іншого, розробити концепцію, спрямовану на забезпечення стійкого збалансованого зростання світової економіки. Досягнуто домовленість нарощувати співпрацю у сфері боротьби з корупцією, а також дотримуватися принципів сприяння у сфері розшуку корупціонерів і щодо повернення активів.

Щодо України, то ситуація з поверненням коштів у бюджет, враховуючи ступінь поширення корупційної злочинності в державі, провальна.

У 2015 р. тодішній Прем'єр-міністр України А. Яценюк заявив, що за три роки з України було незаконно виведено 70 млрд дол.¹ При цьому, за даними Міністерства фінансів України, у 2015 р. правоохоронні органи конфіскували коштів і майна державних службовців на суму лише 100 тис. грн. Заступник Генерального прокурора України В. Касько зазначив про повернення до бюджету у 2015 р. близько 300 тис. грн «корупційних коштів»². Протягом першого півріччя 2016 р. до [державного бюджету](#) України вдалося повернути 78 тис. 382 грн конфіскованих корупційних активів. Це становить лише 0,001 % від запланованої суми до повернення в 7,74 млрд грн³.

Захист права власності закріплений у ст. 41 Конституції України: «Ніхто

¹ Глава нового Управління МВС, яка обіцяла повернути активи Януковича, подала у відставку // UkrMedia: інтернет-газета. – Режим доступу: <https://ukr.media/politics/243592>.

² Україна не повернула жодної копійки вкрадених «сім'єю» Януковича коштів – ГПУ // УНІАН. – Режим доступу: <http://www.unian.ua/politics/1257468-ukrajina-ne-povernula-jodnoji-kopiyki-vkradenih-simeyu-yanukovicha-koshtiv-gpu.html>.

³ До Державного бюджету України повернули лише 0,001 % конфіскованих корупційних активів // ТСН.ua. – Режим доступу: <http://tsn.ua/groshi/do-derzhbyudzhetu-povernuli-lishe-0-001-konfiskovanih-korupciynih-aktiviv-731743.html>.

не може бути протиправно позбавлений права власності». Згідно зі ст. 321 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), право власності є непорушним. Ніхто не може бути протиправно позбавлений цього права чи обмежений у його здійсненні (ч. 1); особа може бути позбавлена права власності або обмежена у його здійсненні лише у випадках і в порядку, встановлених законом (ч. 2). Відповідно до ст. 386 ЦК України, держава забезпечує рівний захист прав усіх суб'єктів права власності. Одночасно чинним законодавством визначені випадки, коли позбавлення незаконно набутого права власності є можливим і необхідним.

Для забезпечення цієї процедури та на виконання плану дій з лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України створено Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, так званий ARO/AMO (далі – агентство), яке є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері виявлення й розшуку активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, та/або з управління активами, на які накладено арешт або які конфісковано в кримінальному провадженні. Під активами закон розуміє кошти, майно, майнові та інші права, на які може бути накладено або накладено арешт у кримінальному провадженні або які конфісковані за рішенням суду в кримінальному провадженні. Інакше кажучи, агентство здійснюватиме діяльність із встановлення самого факту існування таких активів, а також визнавати місцезнаходження активів, на які може бути накладено арешт. Управління активами при цьому передбачає таке розпорядження активами, яке забезпечує їх збереження, економічну вартість і реалізацію відповідних активів, а також передачу їх в управління відповідно до закону та реалізацію конфіскованих у кримінальному провадженні активів.

Заарештовані гроші або доходи від управління повернутими активами мають зараховуватися на депозитні рахунки агентства в державних банках або до державного бюджету України. Також законом передбачено створення Єдиного державного реєстру активів, одержаних злочинним шляхом, що дає можливість заарештовувати активи на ранніх етапах слідства та управляти ними до конфіскації.

Аналізуючи вищезазначений закон, слід акцентувати увагу на таких основних складових його діяльності: а) виявлення, розшук активів; б) управління активами.

Щодо першої складової треба зауважити, що загалом діяльність із розшуку активів має включати елементи економічної, фінансової розвідки. Тут слід виокремити фінансовий моніторинг (як один з методів фінансової розвідки) – це сукупність заходів з аналізу інформації щодо фінансових операцій, а також заходів з перевірки такої інформації відповідно до законодавства певної країни. Проте фінансова розвідка в Україні здійснюється Державною службою фінансового моніторингу України, і слід підкреслити, що фінансова та економічна розвідка не є функцією Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів. У свою чергу, ДСФМ здійснює збирання, обробку та аналіз

інформації про фінансові операції, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу, та інші операції, пов'язані з відмиванням доходів.

Аналогічні органи зарубіжних країн: Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN) – орган фінансової розвідки США; Financial Transaction and Report Analysis Center (FINTRAC) – орган фінансової розвідки Канади; Zentralstelle für Verdachtsanzeigen – орган фінансової розвідки Німеччини; TRACFIN – орган фінансової розвідки Французької Республіки; Служба внутрішніх доходів NCIS/ECU – орган фінансової розвідки Великої Британії.

У цьому контексті слід зазначити про функціонування групи «Егмонт» (Egmont Group), що являє собою асоціацію 127 підрозділів фінансової розвідки (Financial Intelligence Unit, FIU) з усього світу, які погодилися надавати один одному інформацію фінансової розвідки для надання допомоги в розслідуванні кримінальних справ. Якщо внутрішнє законодавство дає дозвіл, правоохоронні органи держави-члена групи «Егмонт» можуть звернутися до фінансової розвідки іншої держави-члена групи через її FIU. Наявна інформація може включати інформацію про банківські рахунки, анкети про транспортування готівки через кордон, кримінальну інформацію та документи, які можливо зберігаються в громадських реєстрах.

Говорячи про організаційну структуру, наприклад, такого органу, як FinCEN, слід зазначити, що, крім штатних працівників, в управлінні працюють прикомандировані представники митної служби, Міністерства фінансів, Секретної служби, Федерального бюро розслідувань, Бюро з контролю обігу алкогольних напоїв, тютюнових виробів і вогнепальної зброї, Поштової служби, Служби внутрішніх доходів, Служби судових виконавців, Управління з боротьби з незаконним розповсюдженням наркотиків та Федеральної резервної системи США. Щорічний бюджет FinCEN становить близько 300 млн дол. США.

Потужне програмне забезпечення систем «штучного інтелекту» AIS FinCEN дає змогу здійснювати автоматичне сканування 60 державних і комерційних баз даних та одночасно проводити аналіз розрізнених відомостей про один об'єкт (організацію, приватну особу), що перебувають у різних установах США. Крім обробки фінансової бази даних, яка має конфіденційну інформацію майже за 25 останніх років, FinCEN використовує «штучний розум» для підготовки довідок під умовною назвою «форми про кримінально карану діяльність». Такі форми складаються у FinCEN у тих випадках, коли банки, інспектори міністерства фінансів, податкової служби та інші контролюючі органи виявляють підозрілі з точки зору законності операції.

Можливості FinCEN сьогодні активно використовуються американськими правоохоронними органами та спецслужбами ⁴.

Щоб відстежити далі активи з метою встановити, чи має фізична, юридична особа або організація рахунок у фінансовому закладі США, іноземна юрисдикція може звернутися за інформацією до підрозділу фінансової розвідки США (FIU) – Мережі з боротьби з фінансовою злочинністю (Financial Crimes Enforcement Network, FinCEN) – через процедуру, яка відома як запит 314(a).

⁴ Невдашов И. FinCEN – американский ответ финансовым преступлениям // Экономический терроризм. – Режим доступа: <http://www.e-terror.ru/it2b2.view7.page18.html>.

Після отримання запита 314(a) фінансові заклади США зобов'язані перевірити свої документи та з'ясувати, відкрив цей заклад рахунок або здійснив операцію від імені фізичної чи юридичної особи або організації, яка обґрунтовано підозрюється правоохоронними органами – на основі достовірних відомостей – у причетності до діяльності з відмивання значної суми грошей.

Щоб продемонструвати значущість відмивання грошей, мережа FinCEN вимагає надати документи, у яких вказано рішення по справі; імовірні суми виведених з держави грошей; країну походження грошей; вид кримінальної діяльності; причетність до злочинної організації та інші факти, що свідчать про важливість справи. Сторона, яка звертається із запитом, повинна довести, що не може отримати відповідної інформації традиційними методами розслідування та аналізу⁵.

Слово «розшук» у розглянутому контексті традиційно більше посує до здійснення оперативно-розшукової діяльності, але ж агентство не є суб'єктом ОРД і не наділено правом здійснювати оперативно-розшукові заходи. Якщо український ARO/АМО здійснюватиме розшук, то ця функція згодом потребує набагато більше штатних співробітників, ніж 100 осіб, як передбачено законом. Для виконання цієї функції потрібно програмне забезпечення, яке дорого коштує, як видно з американського досвіду. Проте це поки що не під силу державному бюджету України. І це, вочевидь, питання майбутньої перспективи.

Національні агентства країн світової співдружності з питань повернення та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, співпрацюють з мережею розслідувань, пов'язаних з поверненням доходів, здобутих корумпованим шляхом, або кримінальних доходів узагалі: Ініціативою з повернення вкрадених активів (Stolen Asset Recovery Initiative, StAR), а також Кемденською міжвідомчою мережею з повернення активів (Camden Asset Recovery Inter-Agency Network, CARIN). Функція забезпечення співробітництва з CARIN прямо закріплена в п. 3 ч. 1 ст. 16 Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів».

Міжурядовим органом, завданням якого є розробка і сприяння стратегії боротьби з відмиванням грошей як на національному, так і на міжнародному рівні, є Група з розробки фінансових заходів з відмивання грошей (FATF). FATF є «органом формування стратегії» – розробляє заходи щодо формування в кожній державі режиму протидії легалізації незаконно отриманих доходів. Рекомендації FATF спрямовані, по-перше, на вдосконалення правової системи в державі; по-друге, підвищення ролі фінансових і кредитних установ у протидії відмиванню грошей; по-третє, на активізацію міжнародного співробітництва в цій сфері. FATF відповідно до критеріїв ризиків розробило два списки держав, які відхиляються від застосування контрзаходів для захисту світової фінансової системи від ризиків відмивання грошей – «сірий» і «чорний».

Без активної участі в процесі протидії відмиванню грошей правоохоронних установ держав, де мав місце первинний злочин, встановити, заморозити й конфіскувати злочинні активи буде проблематично. Тож

⁵ Механізми та процедури повернення активів у США: практ. посіб. для міжнар. співпраці. – Режим доступу: http://star.worldbank.org/star/sites/star/files/asset_recover_tools_and_procedures_-_us_guide_ukrainian.pdf.

правоохоронні органи, покликані охороняти власність від злочинних зазіхань, повинні миттєво реагувати на протиправні дії, тому в їх розпорядженні має бути дуже великий обсяг інформації про злочинність як в Україні, так і за кордоном – з метою швидкого й точного аналізу будь-якої ситуації⁶.

З вищевикладеного можна зробити висновок, що діяльність агентства неодмінно перетинатиметься з функціями інших антикорупційних інституцій, у тому числі діяльністю слідчих, детективів з розшуку активів.

Говорити про те, що гроші набуті в результаті злочинної діяльності, може тільки суд, який виносить вирок щодо осіб, обвинувачених у вчиненні злочинного діяння. До цього часу діятиме презумпція невинуватості особи, яку підозрюють у розкраданні, відмиванні коштів та інших фінансових аферах.

Згідно зі ст. 59 КК України покарання у виді конфіскації майна полягає в примусовому безоплатному вилученні у власність держави всього або частини майна, яке є власністю засудженого. Якщо конфіскується частина майна, суд повинен зазначити, яка саме частина майна конфіскується, або перелічити предмети, що конфіскуються. Конфіскація майна встановлюється за тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини, а також за злочини проти основ національної безпеки України та громадської безпеки незалежно від ступеня їх тяжкості та може бути призначена лише у випадках, спеціально передбачених в Особливій частині цього Кодексу.

Стаття 100 КПК України передбачає, що речові докази, вартістю понад 200 розмірів мінімальної заробітної плати, якщо це можливо без шкоди для кримінального провадження, передаються за письмовою згодою власника, а в разі її відсутності – за рішенням слідчого судді, суду Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, для здійснення заходів з управління ними з метою забезпечення їх збереження або збереження їхньої економічної вартості, а речові докази, зазначені в абзаці 1 цієї частини, такої самої вартості – для їх реалізації з урахуванням особливостей, визначених законом.

В Україні відносини у сфері запобігання та протидії запровадженню в легальний обіг доходів, одержаних злочинним шляхом, регулює Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» від 28 листопада 2002 р. № 249, який спрямований на боротьбу з фінансуванням тероризму.

Аналіз українського законодавства в розглянутій сфері дає підстави зробити висновок про обмежене законодавче регулювання взаємної правової допомоги в кримінальному провадженні поряд з участю України в понад 50 двосторонніх міжнародних договорах з питань протидії злочинності, які, зокрема, передбачають передачу власності. Це – Європейська конвенція про видачу правопорушників (ETS 024) (Париж, 13 грудня 1957 р.) і додаткові протоколи до неї 1975 і 1978 р.; Європейська конвенція про взаємну допомогу в кримінальних справах (Страсбург, 20 квітня 1959 р.) і додатковий протокол до неї 1978 р.; Європейська конвенція про нагляд за умовно засудженими або умовно звільненими правопорушниками 1964 року; Європейська конвенція про

⁶ Гарбовський Л. А. Забезпечення конфіскації грошових сум і майна, отриманих злочинним шляхом (міжнародно-правові аспекти) // Наук. вісн. Нац. акад. ДПС України. – 2006. – № 3. – С. 248–255.

передачу провадження в кримінальних справах (ETS № 73) 1972 року; Конвенція про передачу засуджених осіб 1983 року.

Законодавство України та зарубіжних держав визначає, що міжнародний розшук, арешт і конфіскація отриманих злочинним шляхом грошових сум і майна – це акт міжнародної правової допомоги, що здійснюється відповідно до угод, укладених чи прийнятих на основі доручень компетентних правоохоронних органів або судів зарубіжних країн методом виявлення та забезпечення збереження грошей, що підлягають конфіскації, цінностей і майна, отриманих злочинним шляхом, які належать обвинуваченому, а також доходів від злочинної діяльності, їх передача іншій державі для використання в кримінальному судочинстві доказу або для відшкодування шкоди⁷.

Міжнародним правовим актом, спрямованим на проведення спільної кримінальної політики в протидії тяжким злочинам є Конвенція про відмивання, пошук, арешт і конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом від 8 листопада 1990 року (Страсбург). У ст. 13 Конвенції передбачено, що сторона, яка отримала клопотання про конфіскацію засобів або доходів, розташованих на її території, забезпечує виконання постанови, ухваленої судом сторони, яка запитує про конфіскацію таких засобів чи доходів, або передає це клопотання своїм компетентним органам з метою отримання постанови про конфіскацію та в разі одержання такої постанови виконує її. Згідно зі ст. 15 запитувана сторона розпоряджається будь-якою конфіскованою власністю відповідно до свого внутрішнього законодавства, якщо зацікавлені сторони не дійдуть іншої згоди.

Міжнародними документами універсального характеру щодо протидії злочинності є також Резолюція 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН «Загальна декларація прав людини» від 10 грудня 1948 р., згідно з якою кожна людина має право на ефективне відновлення в правах компетентними національними судами у випадках порушення її основних прав, наданих їй конституцією або законом, у тому числі й на захист права володіти майном як одноособово, так і разом з іншими; Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочину та зловживання владою від 23 листопада 1985 р., затверджена Резолюцією № 40/34 Генеральної Асамблеї ООН визначає, що необхідно розуміти під жертвами злочину, правами жертв злочину, правами правопорушників і третіх сторін; Стандартні мінімальні правила ООН щодо заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням (Токійські правила), прийняті Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 45/110 від 14 грудня 1990 р.

Резолюція Генасамблеї ООН № 45/107 містить Рекомендації щодо міжнародного співробітництва в галузі запобігання злочинності та кримінального правосуддя в контексті розвитку нового міжнародного економічного порядку, які акцентують на прийнятті необхідних законодавчих та інших заходів з метою забезпечення жертв злочинів ефективними засобами правового впливу.

Стаття 13 Типового договору про видачу, прийнятого 14 грудня 1990 р.

⁷ *Гарбовський Л. А.* Забезпечення конфіскації грошових сум і майна, отриманих злочинним шляхом (міжнародно-правові аспекти) // *Наук. вісн. Нац. акад. ДПС України.* – 2006. – № 3. – С. 248–255.

Резолюцією № 45/ 116 Генеральної Асамблеї ООН, закріплює, що вся виявлена в запитуваній державі власність, яка була набута в результаті злочину або може знадобитися як доказ, передається при наявності прохання запитуваної держави, якщо на видачу є дозвіл.

Згідно з п. 2d ст. 1 Типового договору про взаємну допомогу в галузі кримінального правосуддя Резолюції 45/117 Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1990 р. взаємна правова допомога повинна надаватися в проведенні розшуку й арешті майна. У ст. 17 цього ж документа правоохоронним органам рекомендується в межах, що допускаються національним законодавством, виконувати прохання про розшук, конфіскацію та передачу державі, яка запитує, будь-яких матеріалів для використання як доказів – за умови дотримання прав добросовісних третіх сторін. Також цією Резолюцією прийнято Факультативний протокол до Типового договору про взаємну правову допомогу в галузі кримінального правосуддя, що стосується прибутків від злочинів. Під прибутками від злочину в п. 1 розуміється власність, отримана або реалізована прямо чи опосередковано внаслідок здійснення правопорушення, або інші вигоди, отримані в результаті правопорушення. Пункт 2 визначає порядок реалізації прохань запитуваної сторони про встановлення й розшук таких доходів, відповідно до яких запитувана держава повинна прийняти заходи з метою встановити, чи перебувають доходи від передбаченого злочину в межах її юрисдикції. У п. 4 сформульовано дозволені їй законодавством заходи з метою не допустити будь-яких операцій, передачі або використання цих доходів до прийняття судом запитуваної держави остаточного рішення.

На Міжнародній конференції із запобігання відмиванню грошей і використання доходів від злочинної діяльності в боротьбі з ними, що відбулася під егідою ООН з 18 по 20 червня 1994 р. у м. Курмайєре (Італія), як ефективні заходи запобігання злочинам економічного характеру названі конфіскаційні санкції та зняття банківської таємниці при їх розслідуванні. До широкого запровадження в практичну діяльність рекомендовано розширення практики конфіскації активів і можливість використання таких тимчасових заходів, як заморожування або арешт активів, які повинні допускатися також і щодо доходів від злочинів, учинених за кордоном.

За висновками Всесвітньої конференції щодо організованої транснаціональної злочинності, проведеної на рівні міністрів 21–23 листопада 1994 р. у Неаполі (Італія): а) із злочинами, які здійснюються з метою економічної наживи, можна успішно боротися за допомогою конфіскації отриманих прибутків або будь-якої іншої власності причетних осіб і організацій. У деяких правових системах важливе значення надається блокуванню, накладенню арешту й конфіскації активів, пов'язаних з незаконною діяльністю; б) необхідно, щоб процедури, пов'язані із заморожуванням, накладенням арешту та конфіскацією, мали широку сферу застосування й давали можливість здійснювати конфіскацію великої кількості майна правопорушників, для того щоб позбавити їх усіх прибутків, отриманих у результаті злочинної діяльності; в) з урахуванням існуючих правових норм і практики протидії організованій злочинності доцільно здійснювати конфіскацію будь-якого майна, набутого в результаті організованої злочинної

діяльності, і будь-яких набутих активів.

З урахуванням укладених Україною міжнародних договорів, при розшуку грошових коштів і майна, отриманих злочинним шляхом, їх арешті, збиранні пов'язаних з цим доказів можуть застосовуватися всі види передбачених кримінально-процесуальним законодавством України процесуальних дій, у тому числі вилучення та обшук. Конфіскація здійснюється на основі вироку суду або іншого судового рішення та виключно в межах процедур згідно із законодавством тієї держави, на території якої перебуває майно. При цьому сторона, що конфіскувала доходи або власність, розпоряджається ними відповідно до свого національного законодавства та адміністративних процедур.

Україна у 2003 р. ратифікувала Європейську конвенцію про міжнародне визнання судових рішень по кримінальних справах 1970 р.

Щодо виконання рішень іноземних судів в Україні, то це питання регулюється розд. VIII Цивільного процесуального кодексу України (ЦПКУ) (пп. 2, 7, 8 ст. 396), де містяться підстави невиконання рішень іноземних судів.

Зважаючи на вищезазначену ст. 41 Конституції України, рішення іноземних судів не мають бути визнані в Україні, відповідно, і не повинні виконуватися. Рішення іноземного суду, не підтверджене українським судом, не повинно виконуватися – з урахуванням п. 1 ст. 14 Закону України «Про міжнародне приватне право» (суперечність імперативним нормам права України) і п. 7 ст. 396 ЦПКУ (виконання рішення загрожує інтересам України). У п. 1 ст. 12 Закону України «Про міжнародне приватне право» зазначається, що норма права іноземної держави не застосовується у випадках, якщо її застосування призводить до наслідків, не сумісних з основами правопорядку (публічним порядком) України.

У світовій практиці існує три способи виконання рішення іноземного суду. Перший спосіб передбачає необхідність процедури визнання іноземного рішення, тобто так звана «видача ексекватури» (Франція). Другий підхід передбачає необхідність реєстрації рішення суду іноземної держави в спеціальному реєстрі (Велика Британія). Третій підхід передбачає перевірку правильності рішення суду лише з формальної точки зору та його перевірку на відповідність публічному порядку країни (ФРН, Італія, Білорусь). Цей спосіб допускає можливість відмови у визнанні рішення іноземного суду. Наприклад, згідно із законодавством Республіки Білорусь іноземне судове рішення може бути не виконане, якщо воно суперечить суверенітету держави, загрожує її безпеці чи суперечить основним принципам законодавства Республіки Білорусь. Фактично ці ж підстави містяться і в § 328 Цивільного процесуального кодексу ФРН. Щоправда, друга з названих підстав звучить дещо «ширше»: якщо «визнання і виконання іноземного судового рішення може призвести до порушення основних засад публічного порядку та охоронюваних прав осіб в країні виконання»⁸.

Що стосується управління арештованим майном, за кордоном із цією метою в деяких державах створюються спеціалізовані органи, подібні українському агентству [наприклад, англійський SOCA, чеський UOKFK,

⁸ Губань В. Проблеми визнання та виконання рішень іноземних судів в Україні // Юрид. газета online. – Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/vikonavche-provadžhennya/problemi-viznannya-ta-vikonannya-rishen-inozemnih-sudiv-v-ukrayini.html>.

французький AGRASC та ін. (див. додаток 1). Іноді цим займаються підрозділи в рамках звичайних органів (US Marshals Service в рамках Department of Justice)].

Деякі юристи зазначають, що, швидше за все, створення агентства в Україні задля стягнення зарубіжних активів не приведе до жодних реальних змін. По-перше, проблема сьогодні полягає не стільки в пошуку активів корупціонерів, скільки у їх стягненні, тобто у винесенні обґрунтованого вироку суду в кримінальній справі. Причому, якщо стягнення планується за кордоном, потрібно, щоб вирок повірив ще і європейський суд за місцем стягнення. Поки що повідомлення про арешт рахунків за кордоном зустрічаються набагато частіше, ніж повідомлення про звернення на них стягнення. По-друге, для арешту активів за кордоном необхідне обґрунтоване клопотання зі сторони українського слідства, до того ж обґрунтоване за європейськими (нехай і з певними припущеннями), а не за українськими стандартами⁹. Тобто основна робота знову ж таки лягає не на агентство, а на українське слідство.

Дійсно, у ЄС чітко дотримуються презумпції невинуватості, тож слідчий має дуже ретельно підходити щодо підготовки відповідних доказів до Європейського суду. Власник майна зазвичай подає у свою чергу позов на зняття арешту з його активів, при цьому наслідком може бути рішення ЄС сплатити державі, яка допустила такий прорахунок, велику компенсацію. М. Ліхачов, зокрема, зазначає, що тут багато залежить від того, чи законодавці або чиновники на місцях розуміють, що якщо починати кримінальне провадження проти бенефіціара банку в Україні й намагатися визнати цю справу за кордоном, у країні, де він перебуває, то це не завжди ефективний процес. Річ у тому, що кримінальні суди за кордоном переповнені справами й по справі якогось українського шахрая, який вивів гроші, ще треба добре попрацювати, щоб довести, що мав місце злочин. Наприклад, недавно суд Ліхтенштейну за погодженням з місцевою прокуратурою розблокував на рахунках відомого українського судді 13 млн швейцарських франків, тому що українська прокуратура не змогла надати доказів, що гроші незаконні¹⁰.

Нині ситуацію ускладнює й те, що Україна досі не приєдналася до Міжнародної конвенції із забезпечення доступу України до рахунків нерезидентів, не підписала та не ратифікувала відповідної угоди, яка забезпечить доступ органам влади до рахунків українських резидентів у закордонних банках. І це в умовах, коли 101 держава та практично всі офшорні юрисдикції підписали відповідну конвенцію, що дає змогу податковим органам держав-підписантів в автоматичному режимі отримувати інформацію з відповідних органів інших держав.

Поряд з великою кількістю банківських установ в Україні немає єдиного

⁹ Шемелін Д. Швидше за все, стосовно стягнення зарубіжних активів створення агентства не приведе ні до яких реальних змін // Сайт юрид. фірми «Лляшев та Партнери». – Режим доступу: <http://attorneys.ua/uk/publications/%D1%81%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%B5-%D0%B2%D1%81%D0%B5%D0%B3%D0%BE-%D0%B2-%D0%BE%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B8-%D0%B2%D0%B7%D1%8B%D1%81%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%8F-%D0%B7%D0%B>

¹⁰ М. Ліхачов: Сучасні можливості транскордонного розшуку активів вражають (інтерв'ю порталу «Банкрутство&Ліквідація») // Spenser & Kauffmann. – Режим доступу: http://www.sklaw.com.ua/ukr/news/366_mikola_lihachov_suchasni_mozhливosti_transkordonnogo_rozshuku_aktiviv.html

реєстру банківських рахунків, що дало б змогу в разі проведення розслідування цю інформацію оперативно отримати, поки гроші «не зникли». На сьогодні такі реєстри створено й успішно працюють у Литві, Франції та Німеччині.

В Україні гостро стоїть проблема міжвідомчої взаємодії – інформація на запити правоохоронних органів від інших державних органів не надходить негайно, як має бути. Тепер Національне агентство, як виходить із Закону, матиме повний доступ до всіх національних реєстрів і надаватиме необхідну інформацію з них на запити правоохоронних органів у короткий термін. Таким чином вдасться оптимізувати роботу Генеральної прокуратури, Служби безпеки України, Національної поліції України, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро та Державної фіскальної служби. Агентство співробітничатиме з ARO/АМО інших держав, що дасть можливість встановлювати наявність отриманого незаконним шляхом майна українських громадян на їхній території.

Зарубіжний досвід показує, що створення сучасної ефективно діючої системи боротьби з організованою злочинністю, у тому числі корупційною, можливе за умови застосування нормативно-правового регулювання, що відповідає міжнародним стандартам, і комплексного використання передових комп'ютерних інформаційних технологій. Тож вбачається, що агентству треба співпрацювати з такими установами, як UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime – підрозділ ООН з протидії незаконному обігу наркотиків, зброї, організований злочинності, торгівлі людьми та міжнародному тероризму, Відень) і Європол, оскільки експерти цих інституцій можуть не тільки поділитися досвідом, а й допомогти у виборі відповідного програмного обладнання. Що стосується головного питання, яке неодмінно виникає, «Де взяти на це гроші?», то вирішити його можна, використовуючи ст. 14 закону про агентство, де закріплено, що фінансування Національного агентства за рахунок будь-яких інших джерел, ніж як з державного бюджету, забороняється, крім випадків, передбачених міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, або проектами міжнародної технічної допомоги. Тобто потрібно налагоджувати взаємодію та брати участь, наприклад, у проектах Європейської комісії чи інших міжнародних організацій. Причому діяти слід невідкладно й розпочинати таку діяльність уже з перших днів діяльності агентства.

В Україні останнім часом стали говорити про затребувану зарубіжними великими й середніми організаціями *послугу форензик-аудиту*, яка допомагає викривати крадіїв-менеджерів і розшукувати вкрадені «попередниками» гроші. При цьому перевіряється вся внутрішня бухгалтерія, будуються зв'язки транзакцій компанії. У результаті встановлюються фірми, на які здійснювалося перерахування коштів певною особою. У процесі надання цієї послуги задіяні і бухгалтери, і детективи, і юристи, і економісти – великий за кількістю штат. Застосовується саме у випадках, коли задіяні великі гроші.

Форензик-аудитор має вміти не тільки добре читати угоди, вишукувати неточності й навмисне сформульовані помилки, а також розуміти економічний сенс операції, навіщо її було проведено. Розшук виконується на комп'ютері, у спеціальному софті, де фіксується і відображається поетапна схема злочину:

куди пішли гроші за кредитом або на який офшор, куди ці гроші пішли потім, хто вкрав гроші, хто ними розпоряджається нині.

Для повернення грошей з-за кордону існує транскордонний розшук, який, крім форензик-аудиту, також включає в себе роботу детективів і економічну розвідку. Якщо приватні детективи зрозуміли, що підозри серйозні, вони разом з командою юристів, задіяних у транскордонному розшуку активів, звертаються в слідчі органи, до суду з позовами, з проханнями надати інформацію з певних реєстрів.

Коли державні органи намагаються розпочати цей процес самостійно, вони вже тим самим посилають іншій стороні сигнал, що щось уже відбувається. Якщо їм не вдається досягти результату, то, звичайно, вони можуть залучити приватну компанію для розшуку активів, але час втрачено, активи вже багато разів змінили своє місце знаходження, і знайти їх уже набагато важче.

Ще рік тому термін «форензик-аудит» в Україні розуміли лише одиниці експертів. Сьогодні цю специфічну судово-бухгалтерську експертизу, яка здійснюється як на внутрішньому ринку, так і на міжнародному рівні спільними зусиллями юристів та бухгалтерів, почали активно пропонувати вітчизняному бізнесу¹¹.

На перший погляд, цю послугу мало б замовляти й Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів. Але ця послуга дорого коштує. Отже, поки що приватні компанії тут у виграві перед державними структурами.

При цьому агентству повністю під силу забезпечити збереження, економічну вартість і реалізацію відповідних активів, а також передачу їх в управління відповідно до Закону та реалізацію конфіскованих у кримінальному провадженні активів. Очевидно, що нова система управління активами, яку створить агентство, має приносити державі дохід, а не спричиняти збитки та породжувати корупцію.

Отже, українському ARO/AMO належить не тільки побудувати орган із чистого аркуша, а й формувати державну політику у цій сфері, що передбачено Законом.

Завдання Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, полягає в тому, щоб, використовуючи міжнародний досвід і налагоджуючи співпрацю з міжнародними організаціями в розглянутій сфері, зробити його в межах закону настільки унікальним за своєю ефективністю, щоб ні в кого не виникало питань щодо доцільності його існування.

Додаток 1. Органи з повернення активів у різних державах

¹¹ М. Ліхачов: Сучасні можливості транскордонного розшуку активів вражають (інтерв'ю порталу «Банкрутство&Ліквідація») // Spenser & Kauffmann. – Режим доступу: http://www.sklaw.com.ua/ukr/news/366_mikola_lihachov_suchasni_mozhливosti_transkordonnogo_rozshuku_aktiviv.html.

Asset Recovery Offices (ARO) ¹²

Austria designated the Federal Criminal Police (Bundeskriminalamt – Referat «Vermögensabhöpfung»).

Belgium designated the Organe Central pour la Saisie et la Confiscation (Central Office for Seizure and Confiscation, COSC), established by the law of 26 March 2003.

Bulgaria designated two AROs, the Commission for Establishing Property from Criminal Activity (CEPACA, which subsequently changed its name to CEPAIA), and the Supreme Prosecutor's office.

Cyprus designated the Unit for Combating Money Laundering (MOKAS-FIU Cyprus).

The **Czech Republic** designated the Unit Combating Corruption and Financial Crimes (UOKFK), International Cooperation Department, and enacted Act no. 273/2008.

Denmark designated the State Prosecutor for Serious Economic Crime (Statsadvokaten for Særlig Økonomisk Kriminalitet).

Estonia designated the V Division, Investigation Department, Central Criminal Police
Finland designated the National Bureau of Investigation, Criminal Intelligence Division/Communications Centre
France designated the Central Directorate for Criminal Investigations (Plateforme d'Identification des Avoirs Criminels, PIAC).

France recently designated another ARO, the Agency for the management and recovery of the assets seized and confiscated (AGRASC). The notification to the Commission is under way.

Germany designated two AROs, the Federal Criminal Police (Bundeskriminalamt Referat SO 35 «Vermögensabschöpfung») and the Ministry of Justice (Bundesamt für Justiz).

Greece designated the Financial and Economic Crime Unit within the Ministry of Finance, according to law no. 3842/2010.

Hungary designated the National Investigation Office (Nemzeti Nyomozó Iroda).

Ireland designated the Criminal Assets Bureau, established by the Criminal Assets Bureau Act of 2005.

Latvia designated the Economic Police Department of the Central Criminal Police Department of the State Police.

Lithuania designated two AROs, the Criminal Police (Lietuvos kriminalines policijos biuras) and the General Prosecutor Office (**Lietuvos Respublikos** generaline prokuratura)
Luxembourg designated the Parquet du Tribunal d'Arrondissement de Luxembourg, Section éco-fin.

The **Netherlands** designated the Criminal Assets Deprivation Bureau Public Prosecution Service (Bureau Ontnemingswetgeving Openbaar Ministerie, BOOM).

Poland designated the Assets Recovery Unit, Criminal Bureau, General Headquarters of Police.

Slovakia designated the Financial Intelligence Unit of the Bureau of Combating Organised Crime of the Presidium of the Police Force.

Spain designated two AROs: the Intelligence Centre against Organised Crime (CICO) and the Anti-drugs Special Prosecution Office (Fiscalia Especial Antidrogas) at the Ministry Of Justice.

Sweden designated two AROs: the National Criminal Intelligence Police Service and the National Economic Crimes Bureau (Ekobrottsmyndigheten).

The **United Kingdom** designated two AROs: the Serious Organised Crime Agency (SOCA) for **England, Wales and Northern Ireland** and the Scottish Crime and Drug Enforcement Agency (SCDEA) for **Scotland**.

The remaining Member States provided the following information on their progress towards designation of an ARO:

Malta indicated that the National Fraud Squad will be designated as the National ARO.

Portugal indicated that a group appointed under the authority of the Minister of Justice has

¹² REPORT FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND TO THE COUNCIL, Brussels, 12.4.2011. Retrieved from http://ec.europa.eu/home-affairs/news/intro/docs/1_EN_ACT_part1_v8.pdf.

been given the task of establishing the structure of the future ARO.

Romania indicated that an ARO would be established under the responsibility of the Ministry of Justice. The ARO would be multidisciplinary and involve the law enforcement structures that have temporarily acted as the ARO. The relevant personnel, including the CARIN contact point, would be detached to the future ARO.

Slovenia indicated that consideration is being given to establishing an ARO under the responsibility of the Public Prosecution Office.

Italy indicated that consideration is being given to establishing an ARO under the responsibility of the Ministry of Interior. The relevant provisions for internal designation are being drafted.

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА ¹³

Блог на сайті «Lv.ua»

Про автора: Павел Гречковский, адвокат, член Высшего совета юстиции

Законопроект «О высшем совете правосудия» будет в парламенте в ближайшие недели или дни

Созданный в результате конституционных изменений орган – реальная *surepower* судебной системы. Поэтому, на уровне закона стоит прописать такую инструкцию ее применения, которая не позволит обратить всю силу новой конструкции против ее же создателей. Такой сценарий не сложно предположить, зная, как неожиданно в нашей стране складываются политические циклы.

Речь не о персоналиях, а о возможностях политического влияния. Цель судебной реформы – минимизировать политическое вмешательство в судебную власть. Просто задекларировать ее – недостаточно. Следует, по идеологии реформы, и это на самом деле в интересах всех, заблокировать любые зависимости от властных рокировок. Из ключевых решений в карьере каждого судьи политический компонент убирается законом «О судоустройстве и статусе судей». Зависимость от парламента, который уже не будет делать пятилетних «тестовых» назначений судей, снимается. Но теперь, если Высший совет правосудия получает большой объем кадровых полномочий, то от политического влияния важно обезопасить и сам Совет.

Высший совет правосудия – конституционный орган. Но почему-то с укороченным сроком полномочий. Если судьи Конституционного суда работают 9 лет, члены ЦИК – 7 лет, президент и парламент избираются на пятилетний срок, конституционный срок полномочий генерального прокурора – 5 лет, то почему у ВСП есть всего четыре года? У главы государства и парламента есть квота – они назначают по два члена Высшего совета правосудия. Таким образом, каждый новый президент и новый состав парламента сможет направить в Высший совет правосудия, условно говоря, «лояльных людей».

¹³ Збережено стиль і граматику оригіналу

Даже если сам закон запрещает им партийность или прямо предписывает политический нейтралитет, возможность заполнять квоту конъюнктурно сохраняется.

Дальше. Порядок формирования содержит не только риск расбалансирования работы ВСП, но и возможность полной остановки его работы. Такой прецедент уже был в 2014-2015 годах, когда из-за отсутствия кворума Высший совет юстиции не принимал решений. Избрание состава нового органа сложное. Нужно проводить съезд судей, всеукраинскую конференцию прокуроров, съезд представителей юридических вузов, съезд адвокатов и ждать назначений двух высших госорганов (квота парламента долгое время не заполнена). С 30 сентября из состава Высшего совета юстиции, который реорганизуется в ВСП, выходят министр юстиции и генпрокурор. В Высшем совете правосудия остается 16 человек, полномочность ВСП – 15 членов. Возможно ли одновременно провести такое количество съездов представителей разных профессий и запуститься по новому законодательству? Каждую новую каденцию будет риск нестабильной работы, на фоне чего будет расти влияние аппарата Совета. Способы избежать такой ситуации есть. Например, можно разнести по времени избрание членов совета и формировать Совет по ротации, по образцу американского конгресса.

Последнее замечание – персональное. Законопроект «О Высшем совете правосудия», статья 6 п. 10, требует, чтобы адвокат, избранный в ВСП съездом адвокатов, приостанавливал адвокатскую деятельность и выходил из органа адвокатского самоуправления. Первое требование есть в законе об адвокатуре – заниматься адвокатской практикой, будучи в Совете, нельзя. Вместе с тем, профильный закон не запрещает адвокату участвовать в самоуправлении после избрания в ВСЮ. Адвокатское самоуправление – общественная не оплачиваемая работа, делая которую, представитель адвокатуры в Высшем совете юстиции поддерживает коммуникацию с профессиональным сообществом и остается ему подотчетным. Хотя такие правила выглядят логичными, зачем-то придумали ввести двойной запрет. Кстати, это сделано в обход закона об адвокатуре, который должен устанавливать исчерпывающие требования по несовместительству для представителей в ВСЮ (ВСП). Такие требования к представителям прокуратуры в ВСЮ (ВСП) установлены законом о прокуратуре, к судьям – опять же в законе о судеустройстве. Но вот права адвокатов решили ограничить дополнительно, за рамками профильного закона.

Под запретительное определение законопроекта о Высшем совете правосудия попадает только один член ВСП, избранный съездом адвокатов, секретарь Совета адвокатов Украины. Если авторы реформы хотят одну кадровую замену в адвокатуре проводить через закон, не считаясь с тем, что он коснется всех 30-ти тысяч адвокатов, если придумают аргументы, почему им так необходимо именно законом разрушить обратную связь адвокатского сообщества с теми, кому доверено представительство в Высшем совете правосудия, то у меня встречное предложение. Я готов пожертвовать должностью секретаря Совета адвокатов Украины. Это обнулит ситуацию, и выворачивание формулировок законопроекта из-за одной персоны лишится смысла. Я пишу заявление, а вы – переписывайте проект и читайте закон об

адвокатуре.

В целом, я не против судебной реформы. Изменения, которые проводятся, нужны. Но они должны преследовать амбициозные цели, а не деградировать до удовлетворения личных амбиций и счетов (http://blogs.lb.ua/pavel_grechkovskiy/345369_zakonoproekt_o_visshem_sovete.htm l). – 2016. – 16.09).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Денис Осмоловський, адвокат

Податкова міліція вмерла – хай живе фінансова поліція

В проєкті змін до Податкового кодексу, розробленого Мінфіном, податкова міліція зникає, з'являється фінансова поліція. Проектом закону «Про фінансову поліцію», який лежить напоготові у Верховній Раді, новий орган охоплює злочини у сфері господарської діяльності, при цьому перехоплюючи злочини, які раніше були підслідні Нацполіції. Отже, чиясь мета щодо концентрації боротьби з економічними злочинами в одному правоохоронному органі збувається.

Для пересічного громадянина, який самостійно не веде бізнес, або не здійснює керівні функції в бізнесі, діяльність податкової міліції – мова ні про що. Терміни: податковий тиск, вилучення, маски-шоу, обшуки та допити – слова, що мають значення для обмеженого кола осіб. Але навіть ця частина представників бізнесу, сприймає саме податкову міліцію як ворога, смерть якого може оживити благодатне бізнес підґрунтя в державі і інвестиційний клімат розквітне.

І лише розуміння особливостей кримінального процесуального «бізнес процесу» правоохоронних органів може розкрити картину, що від зміни назви зброї ворог не змінюється.

«Ворог» для бізнесу – це не окремі органи, не їх назви, чи навіть прізвища виконавців. Ворог – це існуюче право кримінально-процесуального тиску та його застосування.

Для платників податків вже давно не секрет, що без кримінального провадження податкова міліція не загроза, і запити податкових міліціонерів, зроблені не в рамках такого процесу, вже в минулому. Зловживання, корупція, вимагання, тиск – це терміни, які нерозривно супроводжують розслідування злочинів «за фактом» скоєння злочину, тобто без термінів та обмежень, і головне – за фактом скоєння злочинів невстановленими особами, які діяли у складі злочинної групи і саме для прикриття незаконної діяльності.

Слідчі підрозділи податкової міліції (чи вже фінансової поліції), державного бюро розслідувань, детективи НАБУ та інші – це все різні органи, але їх об'єднує одне, вони всі органи досудового розслідування згідно кримінального процесуального кодексу. По кожному з них є і буде окремий закон, але в процесі досудового слідства у них інструментарій один – це Кримінальний процесуальний кодекс.

Якщо розкласти учасників «кримінально-процесуального картелю» по

ролях, вийде наступна картина: бойові підрозділи (процесуальні тітушки) – це органи досудового розслідування; розводящі (процесуальні вимагателі) – це прокуратура, як процесуальне керівництво; вершителі (процесуальні решателі) – це суд.

Органи досудового розслідування у всі часи виконують «чернову» функцію виконавця.

Прокуратура завжди була органом, який чужими руками «впливав» на бізнес. Всемогутність гарантована і навіть по цей час відсутністю альтернативного нагляду за цим органом. Ліквідація повноважень загального нагляду при проведенні реформи нівелювала саму можливість безпосереднього контакту прокуратури з бізнес середовищем та впливу на нього, і тому альтернативою одразу стає «процесуальний нагляд» за кримінальними провадженнями по економічним злочинам, а по суті засіб впливу на тих, хто своїми руками буде «душити» бізнес. Можливість впливати на розслідування кримінальних проваджень, давати вказівки, зобов'язувати, не погоджувати, скасовувати – це засоби муштри органів досудового розслідування, а тому останні покійно виконують функцію тренованого пса, який навчений на пошук та «вилучення» фінансової вигоди.

Суди, у питаннях дозволу на обшук, доступу до документів, негласних слідчих дій, арешту, і відповідно зняття арешту мають двосторонній бізнес процес, в якому оплата гарантована з обох сторін. А недоторканість і неможливість оскаржити деякі рішення додає «гарантії» у вирішенні процесуальних питань і відповідно має «надбавку на додану вартість».

За час дії такого «кримінально процесуального союзу» ролі поділені, задачі розписані, і тому зміна назви одного з процесуальних «тітушок», і створення йому нових підрозділів, ніяк не вплине на процес.

Відсутність чітких норм закону, правил, сталого порядку, податкової системи, все це дає можливість звинувачувати бізнес у скоєнні «умовного» правопорушення через кримінальний процес. Внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань економічних злочинів по рапортах, складених довідках про несплату податків, які неможливо оскаржити, все це інструментарій правоохоронного «бізнесу».

А тому лише якісна робота з інструментарієм може дати результат змін і очищення правоохоронної системи. Для реєстрації кримінального провадження мають бути встановлені всі ознаки складу злочину: об'єкт, суб'єкт, об'єктивна та суб'єктивна сторони, з можливістю судового оскарження такої реєстрації, відповідальність за реєстрацію без законних підстав кримінальних проваджень повинна бути персональною, розслідування за фактом скоєння злочинів без термінів та підозрюваних і без відповідальності за це, повинно бути нівельоване.

Ось тоді з «картелю» почнуть виходити найбільш корумповано-інфіковані учасники, система почне оновлюватись, бізнес змінювати відношення до них, а тоді і назву змінювати, якщо взагалі такий орган на той час ще потрібен буде (http://blogs.lb.ua/denys_osmolovskiy/345522_podatkova_militsiya_vmerla_hay_zhive.html). – 2016. – 19.09).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Павел Роднин, руководитель Центра экономических стратегий "Ключевой ресурс"; лидер Гражданской инициативы "Развиток Среднего класу".

Приоритетные сферы деятельности государства

В начале августа Кабинетом министров было выдано распоряжение №612-р, не получившее широкой огласки и недооцененное, как «широкой общественностью», так и различными специалистами.

В распоряжении речь идет об «определении некоторых приоритетных сфер деятельности» в государстве, которые требуют утверждения их «политики развития».

О каких приоритетных сферах деятельности идет речь?

Реформирование налоговой системы; модернизация системы финансирования охраны здоровья; реализация правительственной политики в сфере теплоэнергетики; реформа системы государственного надзора в сфере охраны окружающей среды; реформирование системы эксплуатации недр; восстановление сети автомобильных дорог Украины; формирование качественно новой системы управления и финансирования дорожного хозяйства; реформирование железнодорожного транспорта; некоторые другие.

Соответствующим министерствам, ведомствам и службам поручено создать специальные аналитические группы для разработки профильных политик и стратегий.

Нужная инициатива Кабмина? Без сомнения, да.

Ведь ни одна отрасль и направление хозяйственной деятельности в экономике страны не может эффективно развиваться без продуманной стратегии этого развития.

Правда, читая это распоряжение, возникает какое-то странное чувство нелогичности, половинчатости предложенных действий, попахивающее популизмом, или очередным способом перераспределения сфер влияния олигархических групп.

Предлагаемые к разработке инициативы в различных министерствах никак не связаны между собой.

Безусловно, стратегии развития отраслей экономики необходимы.

Однако, как можно развивать каждую отрасль в отдельности, не имея общей Концепции, общей Стратегии развития всей экономики государства в целом?

Ведь все в жизнедеятельности государства взаимосвязано.

Осуществляя какие-то значительные изменения в любой из отраслей, нужно точно понимать, что это вызовет непредсказуемую реакцию в смежных отраслях.

В макроэкономике это называется мультипликативным эффектом.

Когда импульс действия в одной из сфер деятельности государства приводит к многократно усиленной реакции в связанных сферах. Причем, может быть, как с положительным, так и с отрицательным знаком.

Поэтому, прежде чем начинать какие-то решительные, но локальные

действия, нужно очень хорошо продумать их возможные последствия, и тщательно скоординировать эти инициативы изменений между собой.

Так можно не только избежать негативных реакций, но и значительно усилить эффект от, даже, не очень затратных инициатив.

Министерству экологии и природных ресурсов поручено разработать реформу системы госнадзора в сфере охраны окружающей природной среды. Но как это сделать, не имея точного представления, как будет развиваться перерабатывающая промышленность, транспортная инфраструктура, энергетическая отрасль. Ведь совершенно не понятно, какая структура, какие подразделения, и какие ресурсы нужны для такого контроля. И разработанная реформа может остаться мертворожденной.

Министерству финансов поручено разработать шаги государственной политики в сфере реформирования налоговой системы. Но, перед тем, как начинать разрабатывать налоговую политику, призванную сделать оптимальной систему сборов налогов со всех субъектов экономики страны, необходимо ответить на вопрос: какой тип экономики государства мы собираемся строить, - аграрную, индустриальную, финансовую?.. Не ответив на этот вопрос, мы никогда не построим оптимальную систему налогообложения. Всегда, какая-нибудь бюджетобразующая отрасль, будет страдать. Как это сегодня и происходит.

Министерству инфраструктуры поставлена задача представить программу восстановления сети автомобильных дорог и формирования новой системы управления и финансирования дорожным хозяйством. Но, не зная, к примеру, стратегию развития аграрной отрасли, которая уже сегодня испытывает транспортные трудности, или стратегию ЖКХ или строительной отрасли, требующих огромных объемов металлоизделий и строительных материалов, невозможно определить приоритеты в развитии автомобильной инфраструктуры.

То же самое можно сказать и о предполагаемой реформе железнодорожного транспорта, - нужно четко понимать планы развития отраслей, требующих железнодорожных перевозок: туризм; металлургия; энергетика; сельское хозяйство; пассажироперевозки и т.д.

Невозможно разрабатывать стратегии развития отдельных отраслей экономики Украины, не разработав, изначально, основные положения единой Стратегии развития экономики Украины, отвечающей на вопросы, - экономику какого типа мы строим, какие экономические и социальные Цели ставим перед собой, какие приоритетные бюджетобразующие отрасли развиваем, какие цели и планы развития ставим перед этими отраслями, и т.д.

Без такой общегосударственной Стратегии, а, в дальнейшем, и Программы социально-экономического развития, стратегии отдельных отраслей, рано или позже, войдут в организационный, ресурсный и финансовый конфликт. Разрешение, которого, будет очень затратно. Как по времени, так и по ресурсам.

Без общей Стратегии развития, без единой Программы социально-экономического развития Украины управлять сложнейшим механизмом государства Украина – невозможно.

Невозможно скоординировать деятельность различных отраслей

экономики, и государственных институций, помогающих им в этой деятельности, без наличия единой системы координат управления, без наличия единого стержня, не позволяющего отклоняться в произвольном, неплановом направлении(http://censor.net.ua/blogs/3759/prioritetnye_sfery_deyatelnosti_gosudarstva). – 2016. – 18.09).

**Блог на сайті «Українська правда»
Про автора: Сергій Дацюк, філософ**

Хибні уявлення про реформи в Україні

Україна неодмінно має повернутися до реформування економіки на тлі стрімкого погіршення внутрішньої економічної ситуації.

Водночас на сьогоднішній день планів економічних реформ мало, вони сумнівної якості, і вони не обговорюються в суспільстві.

Є два уявлення про економічні реформи в Україні – обидва не вірні: 1) реформ не було і зараз вони не відбуваються; 2) реформи вже відбулися, просто ми ще не дочекалися їх наслідків.

Більш справедливе уявлення, що реформи відбуваються стихійно, непослідовно, епізодично, без будь-якої управлінської рефлексії та при явному домінуванні олігархів. Причому Україна знаходиться лише на початку реформ, які в цей час перебувають в процесі гальмування.

В контексті цього уявлення Україна зараз переживає етап контрреволюції на тлі так званої "макроекономічної стабілізації" від Уряду. І саме ця "макроекономічна стабілізація" призвела і ще призведе до подальшого катастрофічного економічного падіння.

Що не так з українськими економічними реформами? Чому Україна опинилася в такому скрутному економічному становищі? Причому ми маємо відповідати на це питання з управлінської позиції, тобто з позиції, де ми самі (громада, що тисне на владу) несемо відповідальність, а не перекладаємо цю відповідальність на війну (в Україні і в Сирії), на світову кризу і на погіршення у зв'язку з цим кон'юнктури на експортних ринках для української експортно-орієнтованої економіки.

Отже давайте подивимося на ті управлінські реформістські установки, які є хибними і які призвели до цієї ситуації.

...

1. Реформи в Україні можуть проводити лише олігархи.

Справді, усі найбільш відомі і так чи інакше впроваджені економічні реформи запропоновані олігархами.

Я маю на увазі 50 реформ (плюс ще перелік всіляких програм) від олігарха-президента Порошенка (згадка про них вже відсутня на сайті Президента, залишилася лише в моєму тексті – "Серйозно про стратегію України").

Як виявилось в ході нечисленних спроб економічних реформ впродовж останніх двох років, – головне це постійна підтримка української економіки кредитами МВФ в обмін на обіцянки подальших реформ. Коли кредитування МВФ загальмувалося, в Україні почали говорити про пошук західних

інвестицій, але знову ж таки для їх освоєння лише всередині олігархічного вузького кола самого Президента. Українська економіка жорстко залежить від зовнішнього кредитування і два роки так званих реформ не те що не покращили, а навіть погіршили економічну ситуацію.

Ідеї Реанімаційного пакету реформ були фактично використані в тексті реформ олігарха-президента Порошенка. Деякі розробники цього пакету реформ опинилися в Парламенті, змогли їх формально впровадити на рівні законів та на рівні підтримки політики Уряду. Водночас після контрреволюції в квітні 2016-го року табір цих реформаторів зазнав розколу, а контрреволюційний і антиреформаторський Уряд похоронив ідею цих реформ, як і більш широкий перелік реформ олігарха-президента.

Тобто незалежна реформаторська громадська ініціатива була фактично зруйнована владною контрреволюцією. І тут ми бачимо дилему – без влади економічні реформи не здійснити, але співробітництво з владою призводить до блокування реформ під час владно-олігархічної контрреволюції.

План модернізації України від олігарха Фірташа був розроблений з пар-метою відновлення репутації цього олігарха. Ідеї цього плану перегукуються з ідеями іншого, більш відомого плану, – Тарути. Та й можливостей для реалізації такого плану у перебуваючого під арештом в Австрії Фірташа дуже обмежені.

План модернізації від напіволігарха Тарути – широкомасштабний план економічної модернізації, який порівнюється його ініціатором з планом Маршалла та містить схему "західні інвестиції в обмін на українські реформи в зрозумілих для Заходу показниках економічного зростання в країні". Тарута особисто їздить по різних країнах Заходу і переконує бізнесменів та політиків у необхідності інвестиційної підтримки саме такого варіанту реформ.

Плани олігархічної модернізації від Коломойського та Ахметова. Ці плани неопублічні і їх можна реконструювати лише рефлексивно. Такі плани економічних реформ побудовані на моделі домовленості центральної влади з місцевими елітами, лідерами яких у відповідних регіонах виступають олігархи Коломойський (Дніпровський регіон) та Ахметов (Донецький регіон). В основі такої домовленості лежить схема "визнання цілісної України олігархами в обмін на можливість продовження ними олігархічного дерибану держбюджету, тарифного збагачення та подальшого використання свого монопольного становища в економіці".

Установка на те, що реформи в Україні можуть проводити лише олігархи, є глибокою і безперспективною.

Значним чином олігархія має саме політичні ознаки (про економічну деолігархізацію громадські експерти дискутували в іншому місці). Тобто політична деолігархізація це, перш за все, руйнування впливу олігархів на владу (ліквідація олігархічних груп в Парламенті та обрання Президента-неолігарха). По-друге, політична деолігархізація це ліквідація домінуючого впливу олігархів на Уряд, коли саме олігархи диктують йому політику в надлишково монополізованій економіці і саботують демонополізацію. По-третє, політична деолігархізація це знищення олігархічного диктату в ЗМІ, коли порядок денний, тематику дискусій та антикампанії (чорний піар) нав'язують саме олігархічні ЗМІ. По-четверте, політична деолігархізація це знищення антигромадського

диктату в смисловому просторі публічних дискусій, де експерти на зарплаті у олігархів оперують планами та концепціями реформ, які спрямовані на збереження олігархії.

Для початку успішних реформ в Україні необхідно провести політичну деолігархізацію. А щоб це зробити, необхідно, як це не дивно, зменшити економічний вплив олігархів – ось чому так важливо не дати їм втриматися на плаву за рахунок підвищення тарифів.

Можливо хтось може знайти десятки аргументів за економічні реформи від олігархів і довести, що інакше в олігархічній країні неможливо. Але я не вірю в деолігархізацію від олігархів. Вовки не можуть займатися вівчарством, бо вони розводитимуть овець рівно стільки, скільки потрібно їм для поживи. Треба знищити вовків, вигнати їх чи посадити на ланцюг, немов собак, щоб вівці мали шанс розплодитися настільки, щоб їм ніякі вовки не загрожували.

Найбільша шкода, яку робить влада з олігархами – це знищення самої можливості неолігархічних реформ. Всі реформаторські громадські ініціативи знищуються – натомість в Україні конкурують лише олігархічні реформаторські плани.

Україні ж потрібен громадський план економічної модернізації, який має реалізувати неолігархічний Парламент і Президент-неолігарх.

...

2. Україні потрібен план Маршалла, тобто економічна модернізація в країні можлива лише в умовах західного зовнішнього управління та фінансової підтримки з боку Заходу.

Мало хто знає, що план Маршалла був придуманий після того, як не спрацював план Моргентау, який полягав у розчленуванні Німеччини та в переході її частин під міжнародний контроль. Цей план не враховував післявоєнний поділ світу на дві протиборчі системи – радянську та західну.

План Маршалла полягав у відновленні Західної Європи та послабленні впливу на неї СРСР. Тобто план Маршалла не був національно спрямованим на Німеччину, як це іноді вважають. План Маршалла мав цивілізаційний рівень – проривне відновлення західної цивілізації в протистоянні з СРСР.

В фінансовому плані він був спрямований, перш за все, на Англію та Францію. Італія, Західна Німеччина та Нідерланди фінансувалася за залишковим принципом.

В цьому плані ставилося завдання – не відновити крупний бізнес чи вплив західно-європейських олігархів, а відновити саме середній клас.

Реформи в Західній Німеччині забезпечив не план Маршалла, а її тодішній лідер Людвіг Ерхард, економіст і державний діяч. Саме він відмовився від слідування логіці зовнішнього управління і постійно витримував жорсткий опір соціал-демократів. Тобто він втримався на ліберальних позиціях домінантного лідерства в країні як по відношенню до зовнішнього плану Маршалла, так і по відношенню до лівацьких популістських настроїв німецького народу. Отже Україні потрібен не план Маршалла, а український Ерхард.

Чи може в Україні взагалі з'явитися лідер-реформатор?

Лідерство це болюча і дуже проблемна тема для України. Індивідуалізм українців, який сягає соціально-психологічних збочень, означений у прислів'ї

"де два українці, там три гетьмана", натякаючи на шизофренію одного з двох.

Поглинувши і спаплюживши "Реанімаційний пакет реформ", влада заблокувала розвиток нетривалих (з осені 2014-го до осені 2015-го років) реформ. Потім політична криза і контрреволюція 2015-2016-х років довела команду "Реанімаційний пакет реформ" до розколу так, що про цей реформістський бренд можна уже забути.

Спостерігаючи зараз розгорнуту проти опозиції системну кампанію "це все популізм" та другу системну кампанію "антикорупціонери такі ж корумповані", можна дійти висновку, що контрреволюційна влада заходилася знищувати саму можливість появи можливих лідерів-реформаторів.

Я принципово не вірю в те, що напіволігарх Тарута чи навіть олігарх-президент Порошенко зможуть досягти в Україні розвитку середнього класу – такого ж, як на Заході (де середній клас виробляє від 50% до 80% ВВП), порівняно з Україною, де середній клас виробляє за різними підрахунками від 5% до 15% ВВП.

Окрім того, субдомінанта пресуппозиція "реформи лише з зовнішнього управління" – є принциповою помилкою більшості реформаторів. Справа дійшла до того, що українська влада навіть не розглядається як можливий суб'єкт реформування країни – лєвова частка рекомендацій про успішність українських реформ спрямовані до західних держав.

Друга найбільша шкода, яку робить влада та олігархи, – це переконання українців у тому, що ми самі економічні реформи здійснити не зможемо, що це можливо лише в ситуації зовнішнього управління.

...

3. Реформи гальмуються, бо у нас війна і популісти.

Отже давайте договоримо цю тезу до кінця. Раз у нас війна і реформи неможливі, то війна вигідна олігархам та олігархічній владі, які цих реформ не хочуть. А значить війна триватиме стільки, скільки потрібно олігархам. Вони на ній ще й заробляють.

В Україні не реформи гальмуються, тому що війна, а війна триває, щоб загальмувати реформи. Реформи в Україні не вигідні більше за все Росії. Тому вона розв'язала війну, щоб Україна не давала позитивний приклад для Росії шляхом реформ. Олігархи і олігархічна влада тут союзники Росії, тому війна затягуватиметься якнайдовше.

Так само, як і війну, влада звинувачує так званих популістів у тому, що не дають їй проводити реформи нагадуванням про соціальні зобов'язання. Популізм має дуже важливу функцію під час реформ – збереження критичної позиції.

Тобто все прямо навпаки – реформи гальмуються не через популістів, а через блокування критики здійснення реформ, яка публічно звинувачується як популізм. А слабка критика дій влади зумовлює втрату її критичної позиції та експертної рефлексії.

Третя найбільша шкода влади та олігархів – це удаваний мир України з визнанням поразки перед Росією (окуповані Крим та частина Донбасу), відмова від соціальних зобов'язань держави на користь вигоди олігархів на тлі війни і водночас цькування популістів.

...

4. План економічних реформ це набір кроків, програм чи напрямків дій, які потрібно здійснити паралельно чи у будь-якій послідовності.

Якщо уважно вивчити різні олігархічні плани реформ, то можна побачити, що вони мають дуже схожі компоненти. Причому ці компоненти просто перелічуються як такі, які необхідно здійснити паралельно або у будь-якій послідовності. Навіть спроби у цих планах немає встановити хоч яку-небудь послідовність та пояснити, чому послідовність має бути саме така, а не інша.

Давайте візьмемо простий і всім відомий приклад.

Як українським олігархам заробити на зовнішньому управлінні та ультиматумі МВФ? Та дуже просто – змінивши послідовність реформістських кроків.

МВФ вимагає демонополізації інфраструктурної економіки та підняття тарифів. Якщо змінити послідовність і зробити спочатку підняття тарифів, а демонополізації не проводити (відкласти на далеке майбутнє, бо ж війна) та ще й населенню пояснити, що таким чином ми уникаємо спекулятивних продажів, то це нібито схоже на реформи.

А те, що такі тарифи підтримують монополізовану інфраструктурну економіку, ніхто не говорить. Це не реформи, це пряма економічна шкода країні, бо підтримка монополізованої економіки продовжується вже за рахунок зубожіння населення.

Ті, хто говорить, що підвищення тарифів на інфраструктурні послуги в країні це благо, не розуміє, що говорить. Підвищення тарифів підтримує не економіку взагалі, а саме монополізовану олігархічну економіку.

Принципи тут мають бути прості – спочатку демонополізація інфраструктурних послуг, а потім новий розрахунок тарифів в немонополійній сфері, спочатку створення сильного середнього класу, потужного дрібного та середнього бізнесу, а вже потім опікування залишками олігархічного бізнесу.

І нічого популістичного тут немає – чисто управлінський госпрозрахунковий підхід. Саме ці принципи мають лежати в основі чіткої логіки та послідовності реформаторських кроків.

Четверта найбільша шкода влади та олігархів – це відсутність публічного усвідомлення спрямування економічних реформ, перш за все, на демонополізацію та деолігархізацію. Не всі монополісти олігархи, і не всі олігархи монополісти. Ми маємо знешкодити і те, і інше.

...

5. Гроші на реформи в Україні можна знайти у МВФ чи за рахунок зовнішніх державних та приватних інвестицій.

Де взяти гроші на реформи?

Просте запитання, але відповідь дуже складна і така, яка не подобається олігархам та олігархічній владі.

Гроші на реформи з'являються за рахунок структурної реформи, яка доповнює три бюджетонаповнюючі сфери (металургію, хімію та сільське господарство) іншими бюджетонаповнюючими сферами – як от ІТ-сфера, ВПК інноваційної зброї, а не радянської, суднобудування, літакобудування і т.д.

Гроші на реформи поступово накопичуються через дерегуляцію малого та

середнього бізнесу і податкову реформу в інтересах середнього класу.

Гроші на реформи виникають через публічну експропріацію корупційних та вкрадених статків колишньої злочинної влади.

Гроші на реформи спрямовуються з офшорів, якщо відповідне законодавство послідовно проводить принцип: маєш українську власність, ведеш бізнес в Україні – плати податки в Україні.

Гроші на реформи приходять з зовнішніми інвестиціями, в яких відсутня корупційна складова.

І ні в якому разі не можна брати гроші в МВФ чи у вигляді державних кредитів, які як борг вішаються на наступне покоління українців.

В той же час про гроші в офшорах всі же забули, офшорний скандал успішно замовчують. Але саме там сховані декілька річних держбюджетів України.

Ніхто у владі чи в середовищі олігархів навіть не збирався дерегулювати малий та середній бізнес та стимулювати зростання середнього класу, з чого власне і має виникнути "фонд реформ".

П'ята найбільша шкода влади та олігархів це відмова від власної фінансової відповідальності за реформи – тобто економічні видатки перекладаються на громадян, на західних інвесторів та на МВФ.

...

Отже хибні уявлення виявилися в усіх важливих аспектах процесу реформ: хибний ініціатор (олігархи), хибний суб'єкт (зовнішнє управління), хибно зрозумілий історичний аналог (план Маршалла), хибне розуміння тла процесу (нібито війна заважає реформам), хибне розуміння опору реформам (популісти), хибне уявлення про сам план (як набір завдань у буд-якій послідовності), хибне уявлення про джерела фінансування (МВФ та іноземні інвестиції).

Це далеко не повний перелік тих хибних уявлень, які призвели до гальмування реформ в Україні. Ці уявлення подолати непросто, бо надто багато впливових прихильників цих уявлень існує. Ця прихильність пов'язана з відсутністю рефлексії власного приватного інтересу, який вступає в протиріччя з публічним інтересом, або з відсутністю рефлексії причин сили та слабкості власної позиції здійснення реформ.

Олігархічні економічні реформи зазнали вже і зазнають ще повного провалу. Так само виявилися не дуже успішними грантоїдські чи нав'язувані МВФ реформи.

Чи можливе виникнення громадської платформи економічних реформ зсередини малого та середнього вітчизняного бізнесу?

Ми можемо тільки сподіватися на це. Бо лише з цієї позиції можливі реформи на користь всієї української громади (<http://blogs.pravda.com.ua/authors/datsuk/57d8024f15cf5/>). –2016. – 13.09).

**Блог на сайті «Українська правда»
Про автора: Віктор Уколов, політолог**

Про одноразове декларування і чесність в політиці

Законопроект про одноразове декларування, який намагаються подати як чергову зраду, за моєю інформацією, не розробляли в АП.

Українська правда у першому рядку повідомлення пише, що законопроект розробили народні депутати Податкового комітету. Однак вже в другому реченні стверджує, що цю розробку координували з АП.

Між "координували" і "розробляли" – прірва, але, власне, мій блог не про це.

Зміст законопроекту такий, що під ним мали б підписати всі чесні політики, які залишилися у Верховній Раді та поза нею.

Бо випадок з Сергієм Лещенком, який так вразив громадськість, не виняток – це сумне правило життя в Україні. Бо в нас за 25 років склалася економіка тотальної брехні, де майже кожен намагається приховати частину доходів та статків з різних причин.

Зрозуміло, що кожен, хто приховує, виправдовує себе і свій вчинок.

Тим часом зарплати в конвертах, які ви отримуєте, – це уникнення сплати ЄСВ (податку на пенсії) та податку на доходи фізичних осіб.

Хто може похвалитися, що 100% зарплати завжди отримував тільки легально?

Що будь-які додаткові доходи чи гонорари одразу вносив до декларації, щоб чесно заплатити з додаткового доходу ПДФО?

Звичайно, у кожного все відбувається на різному рівні. І якщо олігарх виводить у офшори сотні мільйонів, то Сергій Лещенко "позичає" у друзів лише пару мільйонів, а ну а пересічна київська бабця Ганя, здаючи свою квартиру, не декларує лише кілька сотень.

А як бути з політиками – тими, хто заховав своє майно, добре розуміючи, що опозиція до Віктора Януковича може закінчитися для них повною конфіскацією?

Як бути з бізнесменами – тими, хто роками спостерігаючи крадіж коштів бюджету, вирішив, що на розкрадання чесно зароблені гроші через податки чиновникам не віддасть, а тому вивів їх у бізнес або на рахунки банків інших країн?

Що робити з кількома мільйонами заробітчан, які відкрили собі рахунки, а часом і купили квартири за кордоном, залишаючись громадянами України?

Всіх посадимо? Ви впевнені, що залишиться кому охоронять?

Вимагати покарання за приховування статків треба і можна, якщо статки набуті корупційним шляхом. На мій погляд, єдиним обмеженням для дії такого закону є оголошення підозри в кримінальному провадженні

Як повернутися до нормальної економіки? Перш за все припинити брехати самим собі. Бо чесність – найкраща політика.

Тож коли ви чуєте, що в Україні найнижчий у Європі рівень зарплатні, то маєте чесно додавати – легальної зарплатні.

Після Пакету економічних реформ, який запропонував Віктор Пинзеник всередині 90-х років, де було чесно заплановано підняти пенсійний вік – цей законопроект – перша спроба не брехати одне одному.

На жаль, його не розробляли у Адміністрації Президента, можливо

узгоджували з кимось, щоб добитися підтримки фракції БПП. Деталі не знаю.

Але на мій погляд, його мали б розробити спільно в АП представники всіх без винятку політичних партій – інакше ми не відновимо чесну країну.

І першими, хто поставив би свої підписи серед авторського колективу, мали б бути Сергій Лещенко і Світлана Заліщук (<http://blogs.pravda.com.ua/authors/ukolov/57da971ec7faa/>). – 2016. – 15.09).

Блог на сайті «Інтелектуальна власність»

Про автора: Ігор Конопка юрист «FCLEX, ЮФ»

Ліквідація Державної служби інтелектуальної власності: Навіщо?

Реформи... За останні три роки це слово перетворилося на мантру, що, вочевидь, безперервно звучить у головах вітчизняних чиновників, не дає їм спокійно спати та спонукає на все нові й нові кроки на шляху вдосконалення, як їм здається, системи державного управління. Реформи – радикальні, безпрецедентні, невідворотні... Так говорять вони. Цьогоріч реформа спіткала систему правової охорони інтелектуальної власності. Перш за все, чомусь вирішили ліквідувати Державну службу інтелектуальної власності України.

Особливості галузі

За часи незалежності система правової охорони інтелектуальної власності, на відміну від більшості галузей в Україні, формувалася за європейським зразком. Річ у тім, що інтелектуальна власність – це надзвичайно комплексне та специфічне явище, що поєднує у собі правові, економічні, соціальні, культурні та навіть філософські компоненти. У вузькому розумінні, інтелектуальна власність (далі – ІВ), як результат творчої діяльності людини, є рушієм науково-технічного прогресу, без якого розвиток людства був би неможливим. Становлення системи правової охорони ІВ розпочалося ще наприкінці ХІХ століття. При цьому одним з її ключових елементів вже давно стали так звані національні патенти відомства – державні органи, на які покладено функції з реалізації політики у сфері правової охорони ІВ.

З огляду на транснаціональний характер правовідносин у цій сфері, існує велика кількість міжнародних нормативно-правових актів, стандартів та вимог, належне виконання яких потребує, в тому числі, тісної співпраці між патентними відомствами різних держав. Крім того, сьогодні з метою забезпечення правової охорони ІВ діють десятки міжнародних організацій, ключове місце серед яких посідає Всесвітня організація інтелектуальної власності, заснована ще у 1967 р. Всі описані вище особливості призводять до того, що розвиток законодавства окремої держави в галузі інтелектуальної власності так само, як і формування та діяльність органів, які реалізують політику в цій сфері, відбувається під значним впливом міжнародних партнерів та з урахуванням міжнародних стандартів.

Поточний стан

Державна служба інтелектуальної власності України (далі – ДСІВ) як національне патентне відомство протягом останніх 23-х років роботи активно співпрацювало з вищезазначеними міжнародними партнерами та досягло

непоганих успіхів. Серед останніх – у лютому 2016 р. набула чинності угода між ДСІВ і Міжнародним бюро Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання Державним підприємством «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент) функцій Міжнародного пошукового органу та Органу міжнародної попередньої експертизи. Такий статус, як відзначають спеціалісти цієї галузі, надано лише 20 кращим патентним відомствам світу. Кабінет Міністрів України у повідомленні про цю угоду вказав, що «її підписання є надзвичайно важливою подією як для всієї державної системи правової охорони інтелектуальної власності, так і для нашої країни в цілому, адже, безумовно, сприятиме підвищенню міжнародного іміджу України». І тут Кабмін мав рацію.

Вбачається, що система правової охорони ІВ в Україні не потребує таких радикальних реформ як ліквідація центрального органу виконавчої влади, на який покладено реалізацію державної політики у цій сфері інтелектуальної власності. Діяльність ДСІВ та механізми її співпраці з іншими державними органами необхідно скоріше вдосконалювати, ніж переформатувати. Сама служба це визнає та працює над вирішенням зазначеної проблеми шляхом підготовки численних проектів нормативних актів для профільного міністерства.

При цьому досі залишається без належної уваги підготовлений ДСІВ у червні минулого року проект постанови Кабінету Міністрів України «Про Координаційну раду з питань захисту прав інтелектуальної власності», якою передбачено запровадження реального механізму координації всіх державних інституцій, до компетенції яких належать питання захисту прав інтелектуальної власності, в тому числі МВС, СБУ, Міністерство юстиції України, Державна митна служба, Держкомтелерадіо та низка інших. Крім того, відповідно до річного звіту про ДСІВ за 2015 р., службою розроблено та подано до Мінекономрозвитку низку законопроектів щодо адаптації відповідних Директив та Регламентів ЄС і положень Глави 9 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Основні з них присвячені вирішенню критично важливих питань посилення захисту прав інтелектуальної власності (зокрема, в Інтернеті), питань колективного управління майновими правами суб'єктів авторського і суміжних прав, захисту прав на об'єкти промислової власності та інші. Попри це, станом на сьогодні лише окремі законопроекти внесені на розгляд до Верховної Ради України, однак жоден поки не прийнятий.

Як стверджують спеціалісти цієї галузі, більшість чиновників Мінекономрозвитку, відповідальних за роботу зі службою, проявляють інертність та відсутність бажання до співпраці, в тому числі, щодо підтримки уже готових проектів нормативно-правових актів. У той же час публічна позиція міністерства зводиться до активної підтримки всіх необхідних заходів щодо створення ефективної системи захисту прав інтелектуальної власності. Можливо, це можна було б пояснити прийдешньою реформою, однак попри її переважно інституційний характер, вона передбачає «вдосконалення національного законодавства та його гармонізацію до законодавства ЄС», а тому прийняття вищезгаданих законопроектів – вимога часу і вона не повинна ставитися у залежність від організаційної структури відомства.

Трохи історії

За час існування національного патентного відомства, його вже намагалися радикально реформувати. Нагадаємо, що створені у 1992 р. Державне патентне відомство та Державне агентство України з авторських і суміжних прав, які охоплювали своєю діяльністю два ключові інститути інтелектуальної власності (авторське право і суміжні права та право промислової власності), проіснували до 1999 р., коли на їх базі було створено Державний комітет України з питань науки та інтелектуальної власності. Однак спроба централізації повноважень виявилася невдалою і призвела до гальмування окремих процесів реєстрації прав інтелектуальної власності, послаблення контролю за правомірністю використання прав інтелектуальної власності та навіть до погіршення міжнародного іміджу України.

З метою врегулювання ситуації наприкінці 1999 р. при Міністерстві освіти і науки було створено Департамент інтелектуальної власності як орган державного управління зі статусом юридичної особи. У такому вигляді відомство проіснувало найдовше – майже 10 років. Після цього, у грудні 2010 р., на його базі створено Державну службу інтелектуальної власності, яку спершу фактично продовжував координувати міністр освіти, а з 2013 р. це повноваження перейшло до міністра економічного розвитку і торгівлі. При цьому в різні часи питаннями інтелектуальної власності в міністерстві займалися різні департаменти. Останнім був департамент розвитку інновацій та інтелектуальної власності.

Суть реформи

1.06.2016 р. Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні. Метою цієї концепції задекларовано створення оптимальної, якісної та ефективної державної системи правової охорони інтелектуальної власності. Серед основних напрямів:

запровадження дворівневої структури, за якої Мінекономрозвитку забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності, а національний орган інтелектуальної власності виконує окремі публічні функції (владні повноваження) з реалізації державної політики у зазначеній сфері;

реорганізація системи колективного управління майновими авторськими та суміжними правами;

вдосконалення національного законодавства та його гармонізація до законодавства ЄС.

Перш за все, варто зазначити, що п. 2 і 3 відображають чи не основні напрямки поточної діяльності ДСІВ, адже саме цим питанням присвячені вищезгадані численні законопроекти, розроблені та передані міністерству службою протягом останніх років. Таким чином, за гучною концепцією глибокого та всеосяжного реформування системи правової охорони ІВ приховано реформу, яка є набагато вужчою за своїм обсягом, а саме – інституційною.

Так, повертаючись до першого з основних напрямів реформи, дворівнева структура передбачає, насамперед, ліквідацію ДСІВ та створення на базі ДП

«Український інститут інтелектуальної власності» нового національного органу інтелектуальної власності. Найцікавіше те, що до повноважень цього органу пропонується віднести ті повноваження, які сьогодні здійснює ДСІВ, а також ті, які здійснює ДП «Український інститут інтелектуальної власності». Стосовно останнього зазначається, зокрема, про здійснення новим органом функцій Міжнародного пошукового органу та Органу міжнародної попередньої експертизи, про які йшлося вище.

При цьому рішення про таке повноваження може бути прийнято виключно в рамках переговорного процесу з Міжнародним бюро ВОІВ, адже воно засноване на міжнародній угоді, укладенню якої передумали роки активних переговорів. Крім того, чимало функцій, визначених концепцією для нового органу (наприклад, визнання недійсними прав інтелектуальної власності у досудовому порядку) є абсолютно новими для українського законодавства та, відповідно, не містять під собою жодного нормативного підґрунтя. Інші ж дублюють поточні функції служби, державних підприємств та центрів. Разом з тим, концепція не дозволяє однозначно говорити про правовий статус та остаточний перелік повноважень нового органу.

Чи не найбільше вражають визначені міністерством та Кабміном строки реалізації концепції реформування: 2016 – I квартал 2017 року. Враховуючи, що вона передбачає вдосконалення національного законодавства, а також беручи до уваги те, як проблематично в Україні проходять процедури ліквідації та створення державних органів і боротьба за посади в них, такі строки, м'яко кажучи, дуже оптимістичні.

23.08.2016 р. постановою №585 Кабмін здійснив перший крок на шляху реалізації концепції – постановив ліквідувати ДСІВ і віднести цілісні майнові комплекси державних підприємств та організацій, що належать до її сфери управління, до Міністерства економічного розвитку і торгівлі. Також Кабмін затвердив план заходів, відповідно до якого розроблення та подання законопроекту щодо створення національного органу інтелектуальної власності заплановано на жовтень 2016 р. Окрім цього, в плані йдеться і про визначення державної організації, на яку покладатимуться функції національного органу інтелектуальної власності, що також не сприяє однозначному трактуванню можливого правового статусу та місця в системі правової охорони ІВ майбутнього патентного відомства. Насамкінець слід відзначити, що багато позицій плану містять прив'язку за строками до прийняття того чи іншого закону, що в українських реаліях виступає фактором затягування процесу реалізації реформи.

У будь-якому випадку, ДСІВ продовжуватиме здійснювати повноваження та функції з реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності до набрання чинності актом Кабінету Міністрів України щодо можливості забезпечення здійснення зазначених повноважень та функцій Міністерством економічного розвитку і торгівлі.

Висновок

Система правової охорони інтелектуальної власності є одним із ключових елементів забезпечення економічного розвитку держави. При цьому її ефективність значно залежить від активної міжнародної співпраці та

стабільності підходів національного патентного відомства щодо основних питань охорони й захисту інтелектуальної власності. Запропонована ж Мінекономрозвитку концепція, на жаль, передбачає класичну для України реформу: ліквідувати чинний державний орган та створити на його місці новий. Як показує практика, подібні реформи затягуються в часі, а очікувані від них позитивні результати або не досягаються взагалі, або лише частково. Проблема в тому, що у випадку з ІВ подібні експерименти дуже небезпечні та несуть ризик настання негативних наслідків для економіки, зокрема зниження інвестиційної привабливості країни. Чи буде ефективною реформа, проведення якої доручено чиновниками, які ще вчора фактично відмовлялися від належного рівня співпраці з ДСІВ та гальмували розвиток законодавства у відповідній галузі? Видається, що ні. Однак я волів би помилятися(<http://www.intelvas.com.ua/blog/anonim/likvidaciya-derzhavnoyi-sluzhby-intelektualnoyi-vlasnosti-navishcho>). – 19.09).

Блог на сайті «pravotoday.in.ua»

Про автора: Е.А.Морозов, адвокат (судебная защита)

Актуальные заметки для работодателя

Учитывая необыкновенный интерес со стороны контролирующих органов к работодателям, в данной статье хотелось бы рассказать о некоторых аспектах их деятельности, исходя из ситуации, которая сложилась в стране.

На сегодняшний день значительно увеличилось количество проверок компаний, которые имеют гражданско-правовые договора с физическими лицами- предпринимателями. Ни для кого не секрет, что благодаря таким договорам, работодатели пытаются оптимизировать свои расходы на вознаграждение своих сотрудников. Не является это секретом и для фискальных органов, которые пытаются найти возможность переквалифицировать такие договорные отношения в трудовые. Так, налоговики составляют акты, в которых указывают, что отношения с ФЛП имеют характер трудовых, а не гражданско-правовых, поэтому необходимо применять налогообложение, как при фактическом трудоустройстве человека. Иными словами фискалы доначисляют налог на доходы физических лиц, единый социальный взнос и военный сбор, с обязательным начислением штрафных санкций (в пределах 25%-50% в соответствии со ст. 123 Налогового кодекса Украины). Таким образом, если работодателям не удастся доказать противоправность выводов налоговиков в судах, это может стать существенным прецедентом, который позволит налоговикам в больших масштабах составлять аналогичные акты, а для работодателей возникает риск огромных убытков, учитывая, что доначисления могут быть за 3 года. Если же такие доначисления будут очень большими, то тут возникает еще и риск привлечения к уголовной ответственности за уклонение от уплаты налогов (ст. 213 УК Украины).

По данным Государственной фискальной службы, уже сегодня зафиксировано у 60,6% плательщиков налогов нарушения законодательства относительно полноты начисления, выплаты заработной платы и иных доходов.

Кроме этого, налоговиками в первом полугодии выявлено более 92 тыс. наемных сотрудников, которые работали без заключения трудовых соглашений. Выявлено около 32 тыс. граждан, которые вели предпринимательскую деятельность без регистрации.

Еще один регулятор – НБУ, также не дремлет и помогает фискалам пополнять бюджет. Отныне, НБУ регулярно предоставляют информацию в правоохранительные органы относительно подозрительных финансовых операций, сделанных клиентами банков. В большинстве своем это операции с наличностью в крупных размерах и операции по переводу денежных средств за границу, что может свидетельствовать о возможном выведении капитала из страны. НБУ проявляет активность в борьбе с так называемыми «схемными» операциями, поэтому работодателям необходимо учесть данный факт и вести деятельность, не провоцируя контролирующие органы на различного рода действия, которые могут негативно повлиять на деятельность компании.

Однако, среди различного рода действий органов власти, можно найти и положительные моменты. Например, нельзя не отметить недавний факт внесения изменений в Методические рекомендации относительно порядка взаимодействия между подразделениями органов ГФС при организации, проведении и реализации материалов проверок плательщиков налогов. Отныне, в случае выявления нарушений налогового, валютного или иного законодательства, по которым сумма причиненного ущерба государству является достаточной для привлечения лица к уголовной ответственности, уголовные производства будут открываться после окончательного завершения всех административных и судебных процедур обжалования. Это новшество должно прекратить практику давления следствия на предпринимателя в период, когда он обжалует действия фискалов.

Еще одним положительным для предпринимателей моментом стало то, что Правительство подготовило проект изменения в Налоговый кодекс Украины, которыми вводится так называемый институт налоговых каникул для плательщиков налога на прибыль. Так, на период до 31 декабря 2021 года запланировано установить нулевую ставку для плательщиков налога на прибыль, у которых годовой доход, определенный по правилам бухучета, за последний годовой отчетный период не превышает 3 млн. грн., а размер начисленной за каждый месяц отчетного периода заработной платы сотрудников, является не меньшим, чем 2 минимальные заработные платы.

Остается надеяться, что власть имущие не передумают и все-таки положительные изменения в Налоговый кодекс останутся в силе на длительный период времени, что позволит нам иметь надежду на приход инвестиций в наше государство и становление рыночной экономики в хорошем смысле этого слова(<http://pravotoday.in.ua/ru/blogs/1395/1471/>). – 2016. – 16.09).

Взгляд юриста
Юридический блог компании Jurimex
Про автора: Оксана Ефимчук

Розміщення гіперлінку визнано порушенням авторських прав. Позиція Європейського суду справедливості.

Розміщення гіперлінків в мережі Інтернет є настільки звичним для всіх процесом, що мало хто задумується над тим, чи є такі дії законними. Донедавна підстав перейматися цим питанням не було. Принаймні так здавалося в світлі підходів, яких дотримувався Європейський суд справедливості (eg. Svensson and Others).

Однак 8 вересня 2016 року CJEU прийняв рішення, яким визнав, що розміщення гіперпосилань є порушенням копірайту за певних умов.

Спир виник між компаніями Sanoma (видавець журналу Playboy), журналом Playboy і голландською компанією GS Media BV, яка розмістила гіперлінки на фотографії місцевої знаменитості Britt Dekker.

Посилання було розміщене у статті про відверту фотосесію Ms Dekker і вело на австралійський сайт Filefactory, з якого і можна було завантажити 11 файлів з фотографіями.

Ще до публікації матеріалу Sanoma звернулася до GS Media BV з вимогами не публікувати фото, а після публікації – з вимогою видалити статтю. Відповідач звернення залишив без реагування.

Sanoma також направив власнику австралійського сайту cease and desist letter, після чого фото були зняті.

Втім, на цьому GS Media BV вирішив не зупинятися, і розмістив на своєму сайті ряд матеріалів про спір з Playboy, не забувши додати робочі гіперпосилання на фотографії вже з інших ресурсів. До слова, на свій сайт фотографій відповідач не завантажував, претензії з цього приводу правовласником не висувалися.

Для кращого розуміння позиції суду, важливо розуміти, що гіперлінки на фотографії були розміщені ще до того, як правовласник сам здійснив публікацію фотографій. Зокрема, стаття відповідача з гіперлінками розміщена на сайті у жовтні 2011, тоді як випуск «Playboy» з відповідною фотосесією побачив світ тільки у грудні 2011. Тобто фото потрапили в мережу раніше ніж журнал запланував їх оприлюднити.

Судовий спір між сторонами дійшов до Верховного Суду Нідерландів, який вирішив звернутися до Європейського суду справедливості за роз'ясненням статті 3(1) Директиви 2001/29 (InfoSoc).

Вирішуючи справу, CJEU так прокоментував свої попередні рішення по гіперпосиланням.

Ані з рішення у справі Svensson and Others, ані BestWater International не слідує, що публікація гіперпосилання на об'єкт авторського права, розміщений на іншому сайті без згоди правовласника, виключається із концепції «communication to the public». Такі рішення швидше підтверджують важливість отримання згоди правовласника, оскільки кожен акт доведення твору до відома публіки повинен бути санкціонованим правовласником.

Разом з тим, Суд звертає увагу, що автоматичне віднесення всіх гіперлінків до категорії «communication to the public» суттєво підривало б право на вільний доступ до інформації та свободу вираження поглядів.

Тому, за висновком Суду, якщо гіперлінк розміщується особою без мети

отримання прибутку, вважається, що така особа не знає і обґрунтовано не може знати про те, що твір опубліковано в мережі без згоди власника.

Натомість, якщо розміщення лінків відбувається з метою отримання прибутку, особа яка здійснює таке розміщення, повинна провести відповідну перевірку і переконатися, що твір за посиланням не розміщений там незаконно. У випадку комерційного розміщення посилань презюмується, що особа знала про те, що твір розміщено в мережі без згоди правовласника. Якщо така презумпція не буде спростована, поширення гіперлінку у такому випадку становитиме «communication to the public».

Більше того, Суд зауважив, що якщо буде встановлено, що особа знала чи могла знати про те, що розміщений нею гіперлінк відсилає до незаконно опублікованого твору, наприклад, якщо він був повідомлений про це правовласником, такі дії також будуть вважатися порушенням.

Тобто визначальним, згідно з висновком CJEU, є наявність у особи мети отримання фінансової вигоди від розміщення гіперлінків, а також відсутність реагування на вимогу про їх видалення.

Головне питання в світлі такого висновку полягає в тому, що розуміти під «розміщенням гіперлінку з метою отримання фінансової вигоди»?

У справі, яка розглядалася, CJEU встановив, що комерційна мета відповідачем не оспорується.

Однак будь-яких критеріїв, за якими публікацію гіперлінків можна віднести до такої, що переслідує комерційну мету, не сформульовано.

Це призводить до невизначеності в частині того, чи можна вважати гіперлінк таким, що переслідує фінансову мету, якщо його розміщено, приміром, на корпоративному сайті компанії чи будь-якому сайті, на якому наявна реклама? У обох випадках очевидно, що власники здійснюють діяльність з метою отримання прибутку, в тому числі за допомогою сайтів. Керуючись таким підходом, ледве не всі сайти наражаються на ризик, розміщуючи гіперпосилання без перевірки законності інформації, до якої вони відсилають.

З іншого боку, не зрозуміло, яка перевірка вважатиметься адекватною і достатньою для звільнення сайту від ризиків. Зокрема, чи достатньо отримання листа-підтвердження від адміністратора сайту, чи потрібні документи на підтвердження прав, як бути, якщо власник сайту не реагує на запит?

В світлі прийнятого CJEU рішення залишається чимало відкритих питань. Втім, вже зараз власникам сайтів не завадить вживати проактивних заходів при розміщенні гіперпосилань. Зокрема, щонайменше, не ігнорувати повідомлення про порушення.

* Рішення Європейського Суду Справедливості не є джерелом права в Україні. Втім, дослідження його позицій є актуальним як в світлі євроінтеграції, так і з огляду на екстериторіальний характер відносин в мережі Інтернет (<http://jurblog.com.ua/2016/09/vidpovidalnist-za-rozmischennya-giperlinkiv-zminena-pozitsiya-evropeyskogo-sudu-spravedlivosti/>). – 2016. – 14.09).

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: Олесь Яхно, політичний експерт

Бюджетный процесс-2017. Стартовые позиции

Традиционно бюджет – одна из главных тем политической осени. И поскольку вне сомнений, что вокруг бюджетного процесса будет много "зрады", хочется обозначить стартовые позиции бюджета-2017 до начала несомненно "эпической стадии обсуждения".

Во-первых, проект бюджета вовремя подан в Верховную Раду. Предыдущие правительства, как правило, тянули с разработкой проекта бюджета до последнего, и принимали его под угрозой срыва бюджета или в последние предновогодние дни/ночи работы сессии ВР, или вообще в следующем году. Рекордсменом по затягиванию стал государственный бюджет на 2010 год, разработанный правительством Тимошенко – его окончательно приняли только после прихода правительства Азарова 27 апреля 2010. Таким образом, 4 месяца страна жила без главного финансового документа.

Во-вторых, правительство впервые перешло на среднесрочное публичное планирование бюджета. Основные бюджетные параметры рассчитаны на ближайшие три года с прогнозом постепенного роста и восстановления экономики. Среднесрочное планирование создает позитивный фон для реализации долгосрочных проектов инвесторами в Украине. Так, по расчетам правительства, в 2018 и 2019 годах реальный ВВП ежегодно будет расти на 4%; в 2018 году инфляция составит 5,5%, в 2019 – 5,2% против роста экономики на 3% и инфляции 8,1%, которые запланированы на 2017 год.

В-третьих, реалистичный прогноз доходов, который отражает, какие поступления реально сможет обеспечить в следующем году экономика. Правительственный прогноз доходов бюджета был проверен и подтвержден независимыми экспертами и представителями гражданского общества. Такой подход позволит прекратить практику давления налоговиков на бизнес через завышенные планы сбора налогов, а также прекратить печатать деньги для финансирования завышенных расходов. Попытки политиков-популистов завышать бюджетные поступления за счет нереалистичных источников доходов, в итоге, могут обернуться нагативами – увеличением разрушительного налогового давления на бизнес и ростом инфляции через эмиссионное финансирование завышенных расходов.

В-четвертых, правительство нашло дополнительный финансовый ресурс, который позволяет увеличить расходную часть бюджета без повышения налогов и увеличения бюджетного дефицита. Это поступления от госпредприятий, которые должны вырасти на 60%. В качестве примера можно привести финансовые результаты за полугодие Укрзалізниці, которая после прихода нового гендиректора стала прибыльной и уплатила в бюджет страны налоги на сумму более 6 млрд. грн.

В-пятых, правительство увеличивает финансирование бюджета за счет вывода средств из тени. Два года назад Нафтогаз получал дотацию 170 млрд. на покрытие разницы в цене на газ, а в 2017 году на субсидии заложено 50 млрд. То есть, 120 млрд. грн – это деньги, которые выведены из тени/схем, которые можно будет направить на новые программы по энергосбережению.

В-шестых, бюджет поднимает социальные стандарты по мере возможностей

экономики. Расходы на социальную сферу вырастут на 35 млрд грн., социальные стандарты – на 10,1%. Один из главных социальных расходов бюджета – образование. Зарплаты учителям вырастут в среднем на 33,5%. В образовательной субвенции учтены расходы на получение полного общего среднего образования в ПТУ (выделено 1,615 млрд.). Также учтены целевые расходы на предоставление государственной поддержки для получения профессионально-технического и высшего образования участникам боевых действий и их детям (184,6 млн грн.). Стипендиальный фонд вырастет на 576 млн грн.

В-седьмых, здравоохранение становится приоритетом бюджета-2017 – расходы на здравоохранение вырастут на 8,2 млрд грн. В проекте государственного бюджета на 2017 год может быть предусмотрена 100% оплата лекарств, которые государство должно предоставлять бесплатно. На закупку лекарств будет выделено на 2 млрд грн. больше, чем в текущем году (всего – 5,9 млрд грн). Зарплаты врачам поднимут в среднем на 20%.

В-восьмых, на оборону и безопасность выделено 5% ВВП – 129,2 млрд грн. или на 14,4 млрд грн. больше, чем в этом году. В том числе расходы на денежное обеспечение военных увеличатся на 9,6 млрд грн. Расходы на заработную сотрудникам силовых структур вырастут на 12.1 млрд грн.

В-девятых, правительство создает Фонд энергоэффективности, что позволит приблизиться к европейской модели потребления и учета энергоресурсов. Из государственного бюджета в Фонд будет направлено 800 млн. грн. Фонд будет аккумулировать средства МФО в объеме 3 млрд грн. Устойчивое финансирование мер по энергоэффективности позволит: а). уменьшить расходы на отопление жилья; б). снизить расходы на субсидии.

В-десятых, местные бюджеты получают больше возможностей для развития. В следующем году в Государственный фонд регионального развития заложено 6,2 млрд грн., что на 3,2 млрд грн. больше, чем в этом году. Расходы местных бюджетов составят 74,5% сводного бюджета. Финансовый ресурс местных бюджетов составит 389,8 млрд грн. или на 16% больше, чем в этом году.

То, что правительство вовремя подало бюджет в парламент, вовсе не означает, что основной финансовый документ будет вовремя принят. Но качество и сроки принятия бюджета-2017 не в меньшей степени зависят от Верховной Рады, а не только от Кабмина. Равно как и содержательность дискуссии в процессе обсуждения, а главное – насколько эта дискуссия будет мотивирована интересами страны и общества (<http://blogs.pravda.com.ua/authors/yakhno/57deff8a962dc/>). – 2016. – 18.09).

Блог на сайті «pravotoday.in.ua»

Про автора: Е.А.Морозов, адвокат(судебная защита)

Підвідомчість спорів щодо оскарження рішення нотаріуса-держреєстратора

Підвідомчість (підсудність) спорів щодо оскарження рішення нотаріуса-

держреєстратора про державну реєстрацію право власності на нерухоме майно прийнятого на підставі іпотечного застереження в іпотечному договорі.

Відповідно до вимог ст. 16 Цивільного кодексу України кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права та інтересу.

Позовними вимогами, такого роду спорів, як правило є: 1) визнання протиправними дії приватного нотаріуса при прийнятті рішень про державну реєстрацію прав на нерухоме майно та внесенню записів за даними рішеннями до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно; 2) скасування рішення про державну реєстрацію прав та їх обтяжень прийняті приватним нотаріусом; 3) скасування державної реєстрацію прав на нерухоме майно.

Враховуючи правову позицію, викладену в постанові Верховного Суду України від 14 червня 2016 року (№21-41а16) у справі за позовом до державного реєстратора прав на нерухоме майно Державної реєстраційної служби України про визнання протиправним та скасування рішення, визнання протиправними дій, скасування запису, в якій зазначено, що спірні правовідносини пов'язані із невиконанням, на думку позивача, умов цивільно-правової угоди, внаслідок чого колегія суддів Судової палати в адміністративних справах, Судової палати у господарських справах і Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що спір не є публічно-правовим, а впливає з договірних відносин і має вирішуватися судами за правилами ЦПК, внаслідок чого провадження у адміністративній справі закрито.

Тобто три судові палати (адміністративна, господарська, цивільна) вищої ланки судової системи України вважають, що в такого роду спорах позивачем фактично оскаржується правомірність набуття третіми особами права власності на нерухоме майно, яке на думку позивача належить йому на праві власності, а не фактичні адміністративно – управлінські функції державного реєстратора, який приймає рішення і проводить державну реєстрацію, а отже такий спір не має ознак адміністративного та підлягає вирішенню в порядку цивільного судочинства.

Надаючи правову оцінку спірним правовідносинам, суд повинен враховувати, що згідно пункту 6 частини 1 статті 3 Кодексу адміністративного судочинства України адміністративний позов – це звернення до суду про захист прав, свобод та інтересів у публічно-правових відносинах. Під поняттям публічно-правових відносин слід розуміти відносини, які складаються в процесі реалізації владних повноважень органами державної влади та місцевого самоврядування.

Відповідно до частини другої статті 3 Конституції України головним обов'язком держави є утвердження і забезпечення прав і свобод людини, за свою діяльність держава відповідає перед людиною. Забезпечення прав і свобод потребує, зокрема, законодавчого закріплення механізмів (процедур), які створюють реальні можливості для здійснення кожним громадянином прав і свобод (абзац четвертий підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 24 грудня 2004 року N 22-рп/2004). До таких механізмів належить структурована система судів і види судового провадження, встановлені державою. Судовий захист вважається найбільш дієвою гарантією

відновлення порушених прав і свобод людини і громадянина.

В Україні систему судів утворено згідно з положеннями статей 6, 124, 125 Конституції України із застосуванням принципу спеціалізації з метою забезпечення найбільш ефективних механізмів захисту прав і свобод людини у відповідних правовідносинах.

За приписом частини першої статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) кожен при вирішенні питання щодо його прав та обов'язків має право на справедливий і відкритий розгляд незалежним і безстороннім судом, встановленим законом. У розвиток вказаного положення Європейський суд з прав людини в Рішенні від 25 лютого 1993 року у справі "Доббертен проти Франції" зазначив, що частина перша статті 6 Конвенції змушує держави-учасниці організувати їхню судову систему в такий спосіб, щоб їхні суди і трибунали виконували кожен зі своїх функцій (пункт 44), притаманну відповідній судовій установі.

ВАЖЛИВО: Системний аналіз вказаних норм Конституції та законів України дає підстави стверджувати, що розмежування юрисдикційних повноважень між загальними і спеціалізованими судами підпорядковано гарантіям права кожної людини на ефективний судовий захист.

У постанові від 17 лютого 2015 року по справі №21-551a14 Верховний Суд України висловив правову позицію, яка полягає у тому, що у разі прийняття суб'єктом владних повноважень рішення, на підставі якого виникають цивільні права та обов'язки особи та такі права підтверджуються чи оформленні відповідним правовстановлюючим документом, подальше оспорування іншою особою правомірності набуття фізичною чи юридичною особою права має вирішуватись у порядку цивільної (господарської) юрисдикції, оскільки виникає спір про цивільне право.

Такого ж висновку Верховний Суд України дійшов у постановках від 24 лютого 2015 (справа №21-34a15), від 16 грудня 2014 року (справа №21-544a14) від 09 грудня 2014 року (справа №21-308a14), від 11 листопада 2014 року (справа №21-493a14).

Вказана правова позиція також підтверджена ухвалою Вищого адміністративного суду України від 29.03.2016 по справі К/800/44608/15.

Разом з цим є прецедент!!! (до речі з яким згодна більша частина юридичної спільноти)

Це постанова Окружного адміністративного суду м. Києва від 09 вересня 2016 року у справі № 826/11931/16.

ВАЖЛИВО: Суд першої інстанції вказує, що виконання чи невиконання умов цивільно-правової угоди (договорів кредиту та іпотеки) не є безпосередньою підставою для звернення до адміністративного суду, а отже спір відноситься до адміністративної юрисдикції з огляду на зазначене нижче.

Основні доводи Позивача ґрунтуються на протиправності дій нотаріуса, як суб'єкта, наділеного владними функціями приймати рішення про державну реєстрацію прав, та полягають у тому, що відповідач не мав права прийняти спірні рішення та вчинити спірні реєстраційні дії без вчинення нотаріальної дії з нерухомим майном (посвідчення відповідачем факту виникнення, переходу або припинення права власності на нерухоме майно не мало місце). Також позивач

посилається на не дотримання нотаріусом вимог п.1 ч.1 ст.27 Закону. Тобто, у даній справі спір про право відсутній, а дослідженню підлягають виключно владні, управлінські рішення та дії відповідача, який у межах спірних правовідносин діє як суб'єкт владних повноважень.

До того ж, висновки щодо застосування норм права, викладені у постанові Верховного Суду України безпосередньо не можуть бути застосовані до правовідносин між сторонами у даній адміністративній справі та не вказують на необхідність закриття провадження у даній справі на підставі пункту 1 частини 1 статті 157 КАС України, оскільки у справах, які були представлені Верховному Суду України на підтвердження неоднакового застосування судом касаційної інстанції однієї й тієї ж норми права, судами вирішувалось питання щодо належності способу звернення стягнення на предмет іпотеки, що застосований іпотекодержателем, належності порядку набуття останнім такого права за укладеними договорами та в подальшому набуття ним права власності на нерухоме майно, що було зареєстровано приватним нотаріусом.

Враховуючи наведене в сукупності, а також з метою дотримання положень ст. 17 КАС України, суд першої інстанції, керуючись ч. 1 ст. 244-2 КАС України прийшов до висновку про наявність підстав для відступлення від правової позиції Верховного Суду України, викладеної у постанові від 14.06.2016 у справі №21-41a16 та вирішення даної справи в порядку адміністративного судочинства.

З урахуванням зазначеного вище, вбачається неоднорідність судової практики, а законодавчо закріплена можливість відступлення від правової позиції Верховного суду України, робить потуги вищої судової ланки України виробити єдність судової практики безперспективними...

...отже чекаємо рішення апеляційної інстанції!!!
<http://pravotoday.in.ua/ru/blogs/3597/1473/>. – 2016. – 20.09).

Блог на сайті «Lv.ua»

Про автора: Юрій Лагутов, директор Центру суспільного розвитку «ІНТЕР-АКЦІЯ»

Фальшиві конкурси

З новим Законом України «Про державну службу» пов'язувалися грандіозні очікування на суттєве осучаснення кадрового складу органів виконавчої влади. Запорукою цьому мав би стати виключно конкурсний відбір претендентів на усі посади. Проте знову не так сталося, як гадалося, оскільки законодавці чомусь не потурбувалися чітко окреслити конкретні та прозорі методи оцінювання кандидатів на зайняття вакантних посад державної служби та подбати про незаангажованість суддів.

Дане питання було цілковито віддано на відкуп Кабінету Міністрів України, який підготував документ під назвою «Порядок проведення конкурсу на зайняття посад державної служби», затверджений постановою від 25 березня 2016 року № 246 (далі – Порядок). На жаль, практика застосування його положень виявилась сумною. Замість відкритого змагання створено

завуальований режим кар'єрного просування. Насамперед, це стосується відбору на ключові посади державної служби категорії «Б», до яких належать посади завідуючих секторами, начальників відділів, керівників управлінь, директорів департаментів різних владних структур.

Саме від якості повсякденної праці цих людей залежить перетворення гучних політичних декларацій на реальні позитивні зрушення. Тому, щоб не повітягало вітром змін із затхлих кабінетів їх багаторічних мешканців, доступ туди свіжого «кадрового повітря» обмежили наступним чином. З одного боку, конкурс на зайняття вищезгаданих посад фактично проводить «закрита» конкурсна комісія, утворена керівником державної служби у певному державному органі із числа його ж співробітників. Законодавчі норми-побажання про наявність у складі комісії незалежних представників громадських об'єднань, науковців та експертів, звісно, належно не виконуються. А з другого боку, відповідно до Порядку, такою комісією встановлюється цікавеньке письмове випробування, що зветься «розв'язання ситуаційних завдань». Вона ж і оцінює успішність його виконання.

Нещодавно, наприклад, кандидатам на посаду начальника відділу стратегічного планування Міністерства молоді та спорту було запропоновано скласти план підготовки засідання колегії, а на посаду начальника відділу інформаційно-аналітичної роботи Міністерства внутрішніх справ – описати напрями роботи цього відділу. На перший погляд, елементарно, але саме у простоті й «собака порилась»

Такі підходи, по-перше, абсолютно не відповідають суті поняття «ситуативне завдання», по-друге, призводять до надання непередбачених переваг діючим співробітникам державних органів, чия глибша обізнаність з другорядними технічними деталями, оцінюється «внутрішніми» комісіями вище за ідейно-творче осмислення шляхів розвитку державної політики, яким переважно оперують зовнішні, більш сучасні, кандидати.

Дані обставини поглиблюються розмитістю трактування встановлених Порядком критеріїв оцінювання, а саме: 2 бали виставляється кандидатам, які виявили глибокі знання та успішно розв'язали ситуаційне завдання; 1 бал виставляється кандидатам, які розв'язали ситуаційне завдання в обсязі, достатньому для подальшої роботи. Відтак, умовна анонімність перевірки письмових завдань нівелюється відомчою зашореністю членів комісій, налаштованих на суто механістичне розуміння глибини знань.

Тут маю зауважити: як науковець і управлінець, я є прихильником класичної системи раціональної бюрократії, де на обґрунтованому кар'єрному зростанні сумлінних чиновників базується сталий розвиток держави. Про це, зокрема, йшлося у моїй статті «Облиште гроші, пане Шимків!», опублікованій раніше у блозі. Але в умовах суперечливого сьогодення не менш доречно вести мову про радикальну (прошу не плутати з однойменною партією) і консервативну бюрократію.

У чому полягає їх відмінність? Вони різняться за цілями, методами і наслідками діяльності. Радикальна бюрократія необхідна державі. Без радикальних і водночас професійних фахівців не обійтися. Апарат цієї бюрократії ефективно керує реформаторськими процесами, генерує

конструктивні ідеї, реалізація яких забезпечує розвиток держави. Представники реформаторського апарату завжди в пошуку нового. Частка реформаторів в управлінському апараті України незначна. Натомість, консервативна бюрократія уособлює догматичну частину управління. Консерватори формують звичку до штампів і стереотипів, неприйняття новизни і таланту. Їх у нашому апараті управління більшість. Консервативний апарат спроможний лише бездумно виконувати вказівки.

Люди з подібною фальшивою психологією проводять такі ж кадрові конкурси. Вчорашні, що самі ніколи не проходили реального відбору, тепер судять майбутнє! Тому необхідно невідкладно мінімізувати роль конкурсних комісій з метою збалансування шансів усіх кандидатів на посади державної служби категорії «Б», а саме:

1. Обмежити сферу застосування ситуаційних завдань у формі, передбаченій Порядком, виключно конкурсами на зайняття найвищих вакантних посад державної служби категорії «А», що проводяться спеціальною Комісією з питань вищого корпусу державної служби, яка затверджує більш-менш адекватні завдання та де забезпечується прийнятна прозорість і довіра суспільства до проведення конкурсу.

2. Запровадити комп'ютерне тестування профільної компетентності у формі тестових питань, складених на основі галузевої нормативно-правової бази, при конкурсному відборі на посади державної служби категорії «Б», як об'єктивний метод оцінювання знань кандидатів у сфері певної діяльності, замість письмового розв'язання ними сумнівних ситуаційних завдань.

3. Передбачити, що державний орган, де проводиться конкурс, лише надає Національному агентству України з питань державної служби перелік галузевої нормативно-правової бази. Зміст самих тестових питань (в т.ч. варіанти відповідей) розробляється компетентними фахівцями на замовлення вказаного Агентства та затверджується ним. Варіанти відповідей оприлюдненню та переданню до конкурсної комісії відповідного державного органу не підлягають. Тестування профільної компетентності та визначення його результатів здійснюється у порядку та способами, що успішно застосовуються нині при тестуванні знань Конституції України, законодавства про державну службу, антикорупційного та спеціального законодавства.

4. Допускати до співбесіди двох кандидатів, котрі дали найбільше правильних відповідей за сумою двох видів тестування, та визначати під час співбесіди ділові характеристики, які не були оцінені на попередніх етапах конкурсу, зокрема, спроможність кандидатів використовувати свої знання, досвід та комунікаційні якості, організувати роботу колективу та вміння приймати рішення.

Втілення викладених пропозицій можливе шляхом внесення відповідних змін до Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 березня 2016 року № 246 (http://blogs.lb.ua/yuriy_lagutov/345535_falshivi_konkursi.html). – 2016. – 19.09).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Володимир Пилипенко, представитель України в Венеціанській комісії, кандидат юридических наук

Коли влада закрийє скриньку Пандори

Спостерігаючи, що відбувається в країні завдяки дії так званого «Закону Савченко», в мене мимоволі виникають певні алузії.

Пригадуєте, за давньогрецькою міфологією дружина Епіметея, молодшого брата Прометея, Пандора дізналася від свого чоловіка, що в їхній оселі є скринька, яку в жодному разі не можна відкривати. Адже якщо поруш заборону, то на увесь світ чекають незліченні біди. Однак жінка з цікавості відкрила – і на людей посипались біди. Вона, може, і не хотіла нікому зла, але від зробленого – ніде діватись.

Ця історія – легенда, але як влучно накладається на нашу дійсність. Адже у результаті дії «Закону Савченко» (№3413 "Про вдосконалення порядку зарахування судом попереднього ув'язнення в строк покарання") 800 осіб вийшли на волю і знову вчинили злочин.

Цей закон, де Надія є співавтором, був ухвалений поспіхом і виключно завдяки авторитету самої Савченко. А скористались ним, в переважній більшості, злочинці. Уже маємо безліч критики щодо нього. Однак досі ніхто нічого не зробив. Закон не скасовують, а рівень злочинності летить вгору нечуваними темпами!

Не знаю, чим керувались автори цього «ноу-хау», всі депутати, які за нього голосували, а також президент, який підписав закон і не скористався своїм право вето. Але всі вони вкупі відкрили шлях злочинцям з тюремних камер, де їм і місце, на волю. Тепер всілякі покидьки чинять все, що прийде в їхню хворобливу голову.

Добряче постарались, нічого не скажеш! Чого варті лише такі одіозні звільнені особи як підозрюваний в організації афери «Еліта-Центр» Олександр Шахов, Андрій Слюсарчук, сумновідомий Доктор Пі, якого звинувачують у вбивствах та незаконній лікарській практиці, мариупольський педофіл Микола Шекерлі – вийшовши на волю, пообіцяв за здоров'я Савченко в церкві свічку поставити...Продовжувати? Цей «список» поповнюється кожного дня новими персонажами.

Можливо, відповідальним за весь цей безлад, варто нарешті зрозуміти, що вони накоїли? Де той позитив, про які всі так без кінця говорять? Поки що жодного позитиву не видно. Натомість, по вулицях спокіно розгулюють гвалтівники, вбивці і педофіли.

За повідомленням першого заступника голови Нацполіції Вадима Трояна в 2016 році 34 тисячі ув'язнених підлягають звільненню завдяки дії "Закону Савченко". 9000 осіб уже на волі. Кількість випадків, коли особи, засуджені за тяжкі злочини, достроково виходять на волю за "Законом Савченко" і знову скоюють не менш страшні злочини, також зростає. Ці особи уже вчинили 23 вбивства, 66 розбійних нападів!

Волосся на голові дибом стає, коли бачиш такі цифри!

Найстрашніше у цій ситуації, що контролювати всіх цих достроково

звільнених людей неможливо. В держави нема ні людських, ні матеріальних ресурсів. От і виходить, що всілякі нелюди тримають в страху ні в чому не винних громадян.

Як на мене, достатньо уже пролунало сигналів і аргументів, аби нарешті Надія Савченко разом з усіма ідеологами цього закону ініціювала в парламенті процес його скасування. Адже усі ті безчинства, які нині відбуваються, – на їхній совісті.

Був час розкидувати каміння, тепер, панове, будьте ласкаві, – позбирайте його (http://blogs.lb.ua/volodymyr_pylypenko/345556_koli_vlada_zakriie_skrinku_p_andori.html). – 2016. – 19.09).

Блог на сайті: «Славянские ведомости»

Про автора: Максим Степанов

Война на Донбассе: в ДНР и ЛНР детей свозят в военные лагеря

В так называемых ДНР и ЛНР нынешним летом открылось порядка пяти-семи детских военных лагерей, куда отправляют детей в возрасте с восьми лет. Также незаконные «республики» активно обмениваются детьми с Россией с целью «военно-патриотического воспитания», рассказал в интервью «Апострофу» полковник запаса украинской разведки, эксперт Вячеслав Гусаров. По его словам, в Донецке и Луганске создаются военные институты, где преподают специалисты из РФ, а в школах введен специальный предмет «патриотическое воспитание». Все это делается для того, чтобы подготовить регион ко вхождению в состав России.

- В августе в СМИ появилась информация о том, что 60 украинских мальчиков из оккупированной Горловки были отправлены в православный военный лагерь в России. Правда ли это?

- Летом в луганском и донецком регионах открылось порядка пяти-семи детских военных лагерей, куда отправляют детей с восьми лет. Кроме того, в плане так называемого «военно-патриотического воспитания» идет обмен группами детей – то есть, к ним приезжали группы из России, а они туда отправляли свои.

Также интересно, что в донецком регионе, я об этом точно знаю, и в луганском, наверное, тоже – насчет луганского у меня просто нет подтверждения – в школах и институтах введен особый предмет, который называется «патриотическое воспитание молодежи». Предмет введен на том же уровне, что и любая другая школьная дисциплина – математика, физика. Все это уже осуществляется на практике: разработаны планы, программы, учебники, подготовлены учителя. Кроме того, у них сохраняется практика патриотических линеек, ленинских уроков...

- Подобие пионерской организации, получается, восстановили?

- Да, «пионеры-захаровцы», слышали о таких? Это молодежное движение, которое очень сильно скопировало пионерскую организацию, внедрило в

школах в Донецке в младших классах. Как с этим в Луганске, не могу сказать, но они с Донецком очень сильно копируют друг друга. Если какая-то пропагандистская вещь происходит в одном регионе, то обязательно повторяется в другом. Это ведь одна система.

Кроме того, в Луганске и Донецке на базе военных училищ созданы военные институты. До оккупации ни в том, ни в другом городе военных институтов не было. Когда-то очень давно в Донецке было военно-политическое училище, а в Луганске, если я не ошибаюсь, училище летчиков и штурманов. Сейчас это все восстановлено. Все преподаватели и методика – из России.

- Как вы считаете, боевые действия на Донбассе идут на убыль? Скажем так, будет довольствоваться Россия тем, что она уже захватила или может попытаться «откусить» у Украины еще кусок?

- Профессор Почепцов (Георгий Почепцов, специалист в области коммуникативных технологий, теоретик в вопросах стратегии информационных войн, – «Апостроф») когда-то высказал одну интересную идею: Россия все последние годы пытается воссоздать Советский Союз. Об этом говорит Путин, это постоянно повторяют на каких-то исторических форумах. О том, что самой большой ошибкой XX века был распад Советского Союза.

Россия все время мнит себя империей, поэтому и произошла аннексия Крыма, оккупация Донбасса. Поэтому и существуют территориальные притязания России на Беларусь. По этому же поводу Назарбаев в Казахстане тоже переживает, а Россия влезла в конфликт в Нагорной Карабах. То есть РФ пытается свои щупальца протянуть во все бывшие постсоветские и постсоциалистические

государства(<http://slavinfo.dn.ua/blog/maksim-stepanov/voina-na-donbasse-v-dnr-i-lnr-detei-svozyat-v-voennye-lagerya>). – 2016. – 28.09).

Блог на сайте «Судебно-юридическая газета»

Про автора: Юрий Асадчев

Интеллектуальная собственность как объект общей совместной собственности супругов в Украине

Развитие постиндустриального общества увеличивает роль интеллектуальной собственности во всём мире и особенно в Украине, учитывая курс нашей страны на европейскую интеграцию и развитие свободного рынка. Вместе с тем, в законодательном регулировании ряда институтов, сопряженных с правом интеллектуальной собственности, имеются определённые спорные моменты, которые могут вызвать трудности на практике, в частности, при отчуждении соответствующих прав. В первую очередь это касается объектов интеллектуальной собственности.

Как известно, общей совместной признаётся собственность двух и более лиц без определения конкретных долей. В частности, в соответствии с ч.3 ст. 368 Гражданского кодекса Украины и ч.1 ст. 60 Семейного кодекса Украины имущество, приобретённое супругами за время брака, считается их общей совместной собственностью, если иное не предусмотрено договором или

законом.

Закон не включает в перечень такого имущества объекты интеллектуальной собственности, в частности, компьютерные программы, изобретения, торговые марки, произведения науки, литературы и искусства. Согласно решения Конституционного суда Украины от 19 сентября 2012 года № 17-рп/2012 частное предприятие (или его часть), основанное одним из супругов, – это также отдельный объект права общей совместной собственности супругов, в который входят все виды имущества, в том числе вклад в уставной капитал. Если права на такие объекты приобретены в период брака, то они могут расцениваться как личная частная собственность одного из супругов, только если получены в результате: дарения, наследования, приобретения за личные средства или за время отдельного проживания супругов в связи с фактическим прекращением брачных отношений.

В иных случаях приобретённая в браке собственность считается общей совместной и, соответственно, её отчуждение требует согласия обоих супругов, если иное не установлено договорённостью между ними.

Согласно ч. 2 ст. 65 Семейного кодекса при заключении договоров одним из супругов действует презумпция согласия другого супруга. Однако такое согласие должно быть предоставлено в письменном виде – для заключения договоров относительно ценного имущества, а для договоров с обязательным нотариальным удостоверением или государственной регистрацией такое письменное согласие должно быть и нотариально засвидетельствовано.

На практике же зачастую вышеназванные объекты авторского права и промышленной собственности (например, товарные знаки и фирменные наименования) продаются физическими лицами без согласия второго супруга при том, что такие сделки явно выходят за пределы мелких бытовых сделок. Отметим, что в настоящее время такие договоры обязательно регистрируются в Государственной службе интеллектуальной собственности Украины, которая также не требует согласия второго супруга. В результате он имеет возможность обратиться в суд с иском о признании договора недействительным.

Особую актуальность такие ситуации приобретают в связи с многочисленными спорами о разделе совместно нажитого в браке имущества при разводе. В таких случаях возможно различить момент возникновения права на объект интеллектуальной собственности и момент получения авторского вознаграждения. В случае, когда объект авторского права был создан до вступления в брак, а реализован во время брака, после развода возникает вопрос о признании соответствующих средств общей совместной собственностью. И наоборот, в случае приобретения права на объекты интеллектуальной собственности во время брака с отчуждением этого права после развода, возникает вопрос о необходимости согласия бывшего супруга.

В ряде стран Евросоюза вопрос общей совместной собственности супругов на объект интеллектуальной собственности регулируется четкими нормами, в украинском же законодательстве на данный момент подобной нормы нет.

Таким образом, при покупке прав на объект интеллектуальной собственности лучше обезопасить себя и запросить письменное разрешение супруга или супруги правообладателя на отчуждение прав, что в дальнейшем

поможет избежать судебных исков о признании договора недействительным (<http://sud.ua/blog/2016/09/16/89076-intellektyalnaya-sobstvennost-kak-obekt-obshhej-sovmestnoj-sobstvennosti-syprygov-v-ukraine>). – 2016. – 16.09).

Блог на сайті «Судебно-юридическая газета»

Про автора: Виталий Викторович Кулаков

Как перестать платить зарплаты в «конвертах»

Учитывая необыкновенный интерес со стороны контролирующих органов к работодателям, в данной статье хотелось бы рассказать о некоторых аспектах их деятельности, исходя из ситуации, которая сложилась в стране.

На сегодняшний день значительно увеличилось количество проверок компаний, которые имеют гражданско-правовые договора с физическими лицами- предпринимателями. Ни для кого не секрет, что благодаря таким договорам, работодатели пытаются оптимизировать свои расходы на вознаграждение своих сотрудников. Не является это секретом и для фискальных органов, которые пытаются найти возможность переквалифицировать такие договорные отношения в трудовые. Так, налоговики составляют акты, в которых указывают, что отношения с ФЛП имеют характер трудовых, а не гражданско-правовых, поэтому необходимо применять налогообложение, как при фактическом трудоустройстве человека. Иными словами фискалы доначисляют налог на доходы физических лиц, единый социальный взнос и военный сбор, с обязательным начислением штрафных санкций (в пределах 25%-50% в соответствии со ст. 123 Налогового кодекса Украины). Таким образом, если работодателям не удастся доказать противоправность выводов налоговиков в судах, это может стать существенным прецедентом, который позволит налоговикам в больших масштабах составлять аналогичные акты, а для работодателей возникает риск огромных убытков, учитывая, что доначисления могут быть за 3 года. Если же такие доначисления будут очень большими, то тут возникает еще и риск привлечения к уголовной ответственности за уклонение от уплаты налогов (ст. 213 УК Украины).

По данным Государственной фискальной службы, уже сегодня зафиксировано у 60,6% плательщиков налогов нарушения законодательства относительно полноты начисления, выплаты заработной платы и иных доходов.

Кроме этого, налоговиками в первом полугодии выявлено более 92 тыс. наемных сотрудников, которые работали без заключения трудовых соглашений. Выявлено около 32 тыс. граждан, которые вели предпринимательскую деятельность без регистрации.

Еще один регулятор – НБУ, также не дремлет и помогает фискалам пополнять бюджет. Отныне, НБУ регулярно предоставляют информацию в правоохранительные органы относительно подозрительных финансовых операций, сделанных клиентами банков. В большинстве своем это операции с наличностью в крупных размерах и операции по переводу денежных средств за границу, что может свидетельствовать о возможном выведении капитала из

страны. НБУ проявляет активность в борьбе с так называемыми «схемными» операциями, поэтому работодателям необходимо учесть данный факт и вести деятельность, не провоцируя контролирующие органы на различного рода действия, которые могут негативно повлиять на деятельность компании.

Однако, среди различного рода действий органов власти, можно найти и положительные моменты. Например, нельзя не отметить недавний факт внесения изменений в Методические рекомендации относительно порядка взаимодействия между подразделениями органов ГФС при организации, проведении и реализации материалов проверок плательщиков налогов. Отныне, в случае выявления нарушений налогового, валютного или иного законодательства, по которым сумма причиненного ущерба государству является достаточной для привлечения лица к уголовной ответственности, уголовные производства будут открываться после окончательного завершения всех административных и судебных процедур обжалования. Это новшество должно прекратить практику давления следствия на предпринимателя в период, когда он обжалует действия фискалов.

Еще одним положительным для предпринимателей моментом стало то, что Правительство подготовило проект изменения в Налоговый кодекс Украины, которыми вводится так называемый институт налоговых каникул для плательщиков налога на прибыль. Так, на период до 31 декабря 2021 года запланировано установить нулевую ставку для плательщиков налога на прибыль, у которых годовой доход, определенный по правилам бухучета, за последний годовой отчетный период не превышает 3 млн. грн., а размер начисленной за каждый месяц отчетного периода заработной платы сотрудников, является не меньшим, чем 2 минимальные заработные платы.

Остается надеяться, что власть имущие не передумают и все-таки положительные изменения в Налоговый кодекс останутся в силе на длительный период времени, что позволит нам иметь надежду на приход инвестиций в наше государство и становление рыночной экономики в хорошем смысле этого слова (<http://sud.ua/blog/2016/09/21/95396-aktyalnie-zametki-dlya-rabotodatelya>). – 2016. – 21.09).

**Блог на сайті «Чернобыльский набат»
Про автора: Б.Черкаський**

Развод народа продолжается Пенсионная система Украины нуждается в реформировании

Радикальные преобразования пенсионной системы Украины – среди наиболее актуальных задач, стоящих перед властью страны. В республике растет количество граждан пожилого возраста, что объясняется, к сожалению, не столько увеличением продолжительности жизни, сколько отъездом многих молодых украинцев за границу. Недостатки порядка нынешнего пенсионного обеспечения очевидны. Это, прежде всего, огромная разница в так называемых специальных пенсиях – бывших госслужащих, военных, научных работников и др. – и остальных пенсионеров, пенсии которых близки, а иногда и меньше,

размера прожиточного минимума.

Большие проблемы связаны и с постоянно растущим дефицитом Пенсионного фонда, который, как известно, покрывается за счет бюджетных средств. К началу прошлого года этот показатель находился на уровне 77 млрд грн. По оценке Минфина, за 2015 г траты госказны на поддержание пенсионной системы достигли 13,7%, в том числе непосредственные расходы на выплаты пенсий – 4,2%. В текущем году вопрос еще более обострился: с сокращением ЕСВ до 22% дефицит Фонда уже превышает 140 млрд грн. Отсюда настоятельное требование МВФ неотложного реформирования системы пенсионного обеспечения. В противном случае возможно прекращение сотрудничества.

Сейчас в Украине действует солидарная пенсионная система – деньги поступают в ПФУ благодаря налогообложению работающих граждан. Однако в развитых экономиках стран мира более широко используется накопительная система, при которой соцвзносы поступают не непосредственно в Фонд, а на персональные счета того или иного лица, после чего, подобно процентам по банковским вкладам, на них тоже начисляются проценты.

Наконец, известен и третий вариант или третий уровень пенсионной системы – на будущую пенсию человек копит самостоятельно.

В настоящее время в Украине действует лишь солидарная пенсионная система, при которой, как уже говорилось, Пенсионный фонд получает дотации из госбюджета. Наряду со значительным негативным сальдо ПФУ, экспертами отмечается также и неэффективность его действующей на сегодняшний день структуры. В его штате 40 тыс работников. При этом, по оценке группы верификации Минфина, до 15% всех денег Фонда расходуются с правовыми нарушениями, сообщает еженедельник Бизнес.

В то же время в республике уже разработан законопроект №4608, предусматривающий введение второго уровня пенсионной системы. Однако депутатский корпус не спешит с его принятием. Минсоцобеспечения считает, что пока страна еще не может себе этого позволить. Такая позиция власти сохраняет низкий уровень большинства пенсий, давит на экономику, сокращает инвестиции, поскольку пенсионные накопления могли бы работать в народном хозяйстве.

Политэлита предпочитает по традиции время от времени незначительно повышать суммы пенсий. В результате в обществе поддерживаются иждивенческие настроения и игнорируются требования объективной реальности, свидетельствующей об актуальности введения накопительного пенсионного обеспечения.

Как уже отмечалось, пенсионная реформа – в числе условий, которые выдвинул МВФ, без нее невозможно получение очередного транша кредита. В проекте меморандума о сотрудничестве с Фондом, содержание которого приводят СМИ, имеется, в частности, требование о постепенном повышении возраста выхода на пенсию, хотя конкретные цифры и не указываются.

Кроме того, предусматриваются более жесткие нормы, регламентирующие получение минимальной пенсии, ликвидация специальных пенсий и формирование условий для существования в стране одновременно с солидарной

системой накопительного пенсионного обеспечения, вводятся дополнительные ограничения по досрочному выходу на пенсию.

«Среди других требований к пенсионной реформе – установление единого принципа пенсионного обеспечения без предоставления льгот для каких-либо профессий (кроме военных), расширение базы для взносов в систему социального обеспечения, установление справедливого налогового режима для пенсий, обеспечение более тесной связи между пенсионными взносами и размером пенсии, что должно стимулировать граждан декларировать свои реальные доходы», – пишет сайт Апостроф.

Вместе с тем в эфире программы «ТСН. Тиждень» премьер Владимир Гройсман, оценив дефицит ПФУ уже в пределах 150 млрд грн, отметил, что конкретно цель повышения пенсионного возраста не преследуется, задача – создание такой системы, которая могла бы действовать на постоянной основе. В данный же момент нельзя говорить о какой бы то ни было эффективности пенсионного обеспечения. Но вопрос изменения пенсионного законодательства – это компетенция парламента, напомнил глава правительства.

В своем выступлении на телеканале «112 Украина» министр соцполитики Андрей Рева рассказал о главной, по его мнению, проблеме ПФУ. Дело не в возрастном факторе, а в том, что в стране из 26 млн трудоспособных граждан работают лишь 16 млн, а из них единый социальный взнос выплачивают не более 10 млн человек.

Комментируя высказывание директора-распорядителя МВФ Кристин Лагард, которая в своем обращении призвала руководство Украины к проведению пенсионной реформы, член исполкома Украинского общества финансовых аналитиков Виталий Шапран отметил следующее.

По всей видимости, преобразования пенсионной сферы сведутся лишь к снижению расходов на обеспечение пенсиями либо же будут введены дополнительные сборы для сокращения дефицита Пенсионного фонда. Эксперт выразил уверенность в невозможности еще в текущем году осуществить реформу, предусматривающую введение накопительной или же смешанной системы. Даже в следующем году на пути решения этих задач стоит множество проблем.

Каким образом можно будет обеспечивать поступления в ПФУ при отмене пенсионного взноса? При нынешнем дефиците Фонда и военном бюджете этого и следующего года, близкого к 129 млрд грн, возможности обеспечить ресурсами Фонд эксперт не видит. В результате фактически будет только возрастать роль солидарной системы (http://chornobylnabat.blogspot.com/2016/09/blog-post_23.html#more). – 2016. – 23.09).